

ANNUSKA

**VIGJÁTÉK
HÁROM FELVONÁSBAN**

**IRTA
GÁRDONYI GÉZA**

SZEMÉLYEK

Nagyistván Péter,	földbirtokos
Anna,	felesége
Annuska,	leányuk
Prépost,	Nagyistván testvérébátyja
Sári,	Annuska barátja
Balogh Miklós,	földbirtokos
Tétény,	földbirtokos, Miklós nevelőapja
Vas Imre,	tanító
Plébános	
János,	kolduló-barát
Főasszony	
Holdován	
Jegyző	
Körorvos	
Lukács,	szabó
Kati	} Nagyistván cselédjei
Marci	
1-ső	
2-ik	
3-ik	} fiu
Egy inas	

Történik: a mi időnkben, falun, Nagyistván birtokán.

ELSŐ FELVONÁS.

Falusias veranda, vagyis inkább terras. Tehát üvegfa nincsen; korlátja csak fából való. Ajtó és ablak nyílik reá. Az ablakon belől pianino áll, amely részben a nézőtérről is látható. Az ajtó fölött kőből faragott régi nemesi címer. A terraszon kihúzható asztal és székek. Balról a terras mellett a kert egy része látszik, ha egyéb nem, egy hársfa. A terrasról két lépcső lejt a kertbe. Az asztalon egy üveg víz és pohár.

ELSŐ JELENET.

KATI, később ANNUSKA és SÁRI.

KATI. *(Parasztleány, félszárig érő, sőt még annál is rövidebb szoknyában, cifra papucsban. (De kérem a szereplőt, ne szedjen magára vasárnapi parasztruhát és ne fonjon a hajába bokáig érő pántlikát.) Cirokseprővel söpör. Időnkint az ajtó felé hallgat, aztán odaoson és hallgatódzik.)*

ANNUSKA.¹ *(Balról a kertből jön Sárival, sétálva. A kezökben néhány szál rózsza.)* Amint megérkeztem, az volt az első, hogy bejártam a rétet és az erdőt. Úgy van minden, mint volt. A rét most is olyan, mint egy nagy zöld szőnyeg. Az erdő most is olyan csendes, titkos. Láttam azt az odut is, ahonnan a szomszéd birtokosunk fia egyszer bagolyfészket szedett ki nekem.

SÁRI. *(Élénk, szinte szeles, kissé kacér. Ruhája olcsó, de izléses és divatos.)* És te itt tudnád hagyni ezt a szép mezőt, ezt a lombos erdőt, ezeket az öreg hársfákat? Minek neked az a sok tanulás? Elvégre tizennyolc esztendő vagy -

ANNUSKA. Tizenhét.

SÁRI. - és nem lehetsz konzul, vagy hadvezér vagy miniszter.

ANNUSKA. *(Álmodozva.)* Az apácák kertjében is vannak hársfák. És ha miniszter nem is lehetek, a könyveket szeretem. *(Katira néz.)*

SÁRI. A könyveket szereted. A könyveket itthon is szeretheted.

ANNUSKA. *(Boszankodva.)* Kati!

SÁRI. Micsoda illetlenség!

KATI. Pszt! Pszt!

ANNUSKA: Nem takarodol onnan!

KATI. *(Bizalmasan int, hogy hallgassanak.)*

SÁRI. No ez hallatlan orcátlanság! Jaj, a napernyőm! A padon feledtem.

ANNUSKA. *(Haragosan, toppant is.)* Kati!

KATI. *(Előre jön az ajtótól, kedvetlenül.)* Jól van no. Iszen magáér hallgatóztam. *(Bizalmasan.)* Éppen most -

¹ Alázatos figyelmeztetésem a vidéki direktor uraknak, hogy Annuska komoly, ábrándozó leány. Tehát nem ugri-bugri, nem szaporabeszédű, nem kacarászó. A ruhája az első felvonásban olyan, mint a klastromi növendékeké. Tehát nem idres-bodros és nem tarka-barka.

ANNUSKA. Jegyezd meg, hogy soha semmiféle okból se szabad hallgatóznod.

KATI. De éppen most -

SÁRI. Nincs illetlenebb valami! Megyek a napernyőmért. *(El balra.)*

KATI. Éppen most -

ANNUSKA. Megmondom a mamának!

KATI. Most beszélnek odabe, hogy magát férjhez adják.

ANNUSKA. *(Megdöbbenve.)* Engem?

KATI. Magát ám.

ANNUSKA. *(Nagy magaerőltetésével.)* Eredj a dolgodra! Hallgatóznod nem szabad, még ha a halálos ítéletünket írják is alá. *(Türelmetlenül.)* Eredj!

KATI. Jól van no. *(Duzzogva el balra a tornácon.)*

ANNUSKA. *(Magával küzdve, lépésenkint meg-megállva az ajtóhoz megy és először az egyik fülét, aztán a másikat tartja a kulcslyukon. Arca aggodalmas.)*

SÁRI. *(Kis szünet után visszatér. Szemrehányón.)* Te is hallgatódzol!?

ANNUSKA. Pszt!

KATI. *(Bedugja a fejét balról.)* No; igaz-e? *(Bejön.)*

ANNUSKA. *(Integet, hogy hallgassanak. Szünet. Végre eltántorog az ajtótól és székre rogyik. Katához.)* Locsolj, mert elájulok. *(Szünet.)* Te, ki az a Balogh? *(E kérdéssel nem néz Katira, csak mikor azt mondja: «te», kissé Kati felé fordítja a fejét.)*

KATI. Kicsoda? Hát már nem tudja? Hát a Miklós.

ANNUSKA. *(Bágyadtan maga elé néz.)* Micsoda Miklós?

KATI. Hát Balogh Miklós.

ANNUSKA. Miklós? *(E fölkiáltás kissé élénk, de csak csodálkozó és nem örvendő.)*

KATI. Miklós.

ANNUSKA. Hát az már házasodik?

KATI. Persze hogy házasodik. Ha maga hozzámegy.

ANNUSKA. *(Kedvetlenül.)* Eredj a dolgodra.

KATI. *(El a konyhába.)*

MÁSODIK JELENET.

ANNUSKA és SÁRI.

SÁRI. Jobban vagy?

ANNUSKA. Most kezdek rosszul lenni. Tudod mit beszéltek odabe? -

SÁRI. Hogy tudnám: én nem hallgatódtam.

ANNUSKA. Apám azt mondta, hogy: «ma eljön Balogh; Annuskának tudnia kell, hogyan fogadja őt?» Érted: nekem fogadnom kell! Erre anyácskám azt mondta: «Legyen, amint akarsz, de Annuska még ki se pihente magát.»

SÁRI. És apa mit felelt?

ANNUSKA. Azt, hogy minek a férjhezmenés előtt pihenni: nem olyan munka az, mint a fágázás.

SÁRI. Ebben igaza van.

ANNUSKA. *(Búsan néz maga elé.)* Hogy én férjhez menjek, mikor nem akarok. Hát visszafelé fordul a világ kereke!

SÁRI. Te Annuska, ugy-e az a Balogh, az a birtokos?

ANNUSKA. Az.

SÁRI. Te Annus, én azt láttam már. A vasuti állomáson láttam, mikor jöttem. Csinos fiatalember. Ilyen bajusza van. *(Mutatja, hogy kicsi, hegyes.)* Hej, bár engem erőltetnének ilyen földbirtokosféle emberhez!

ANNUSKA. Nekem bizony nem kell.

SÁRI. Nem tetszik?

ANNUSKA. *(Vállat von.)* Olyan gyerek volt, mikor utóljára láttam: verébpuskával járt; és elszédült, ha egy cigarettát elszítt.

SÁRI. Mondom, hogy igen csinos fiatalember. Adónisz pörgekalapban. Rohamlépésben mehetsz hozzá!

ANNUSKA. Hát eredj hozzá te!

SÁRI. De bizony Isten hozzá is mennék!

ANNUSKA. *(Élénken.)* Nekem is szívességet tennél, magadnak is. Eredj hozzá Sári! Hiszen te oly szép vagy, hogy ezt csak akarnod kell! Módos ám!

SÁRI. *(Vállat von és csak azután.)* Hiszen, ha csak ennyiből állana! *(Sóhajtván.)* Dehát a mai világban: egyik kézben a szív, másikban az erszény. *(Két tenyérrel mérlegelést mutat.)* Csak eredj hozzá Annus, te. Pláne, ha gyermekkorra óta ismered. Az ilyen házasságok a legszerencsésebbek.

ANNUSKA. *(Komolyan, határozottan, de nem kiáltva.)* Nem megyek férjhez soha.

SÁRI. Ugyan hogy beszélhetsz ilyen kislányosan. Tizenhétéves vagy. És...

ANNUSKA. Tizennyolc! Két hét múlva tizennyolc! *(Fölkel.)* Ez a nőknél a nagykorúság ideje. Aki nagykoru, az a maga sorsát maga intézheti!

SÁRI. Te Annus, te mást szeretsz! Kit? Mondd el hamar! Jaj, de roppant érdekes! Te, talán már csókolódtatok is!

ANNUSKA. Te Sári, tudsz te hallgatni?

SÁRI. Mint a hal!

ANNUSKA. És akarsz nekem segíteni?

SÁRI. Vérig, halálig!

ANNUSKA. Az előbb azt mondtam, hogy visszatérek az intézetbe. Te úgy értetted, hogy tovább akarok tanulni. Hát tudd meg, hogy nem azért.

SÁRI. *(Összezsapja a kezét.)* Csak nem akarsz tán apáca lenni!

ANNUSKA: *(Nyugodt határozottan.)* Apáca leszek. *(Más hangon.)* De ne szólj még senkinek.

SÁRI. Valami fogadás ugye? Már be is szenteltek?

ANNUSKA. Nem lehet szülői beleegyezés nélkül.

SÁRI. Hát mi az a fogadás?

ANNUSKA. Azt hiszem a becsületszó elég nagy fogadás.

SARA. És kinek adtad becsületszavadat?

ANNUSKA. Terézia testvérnek. Ismered?

SÁRI. Nem.

ANNUSKA. Óh, az egy földön járó szent. Hogy tud az imádkozni! Mert nem az ám az imádkozás, mikor azt mondjuk: *(szaporán.)* «Üdvözlégymárialasztalteljesurvagyonteveledte-vagyáldottazasszonyokközött...» Ez semmi. Hallanád őt a szobájában, ő hogy mondja el: Így letérdel, *(mutatja)* és a karjait széttárja. *(Az ég felé nézve, nemes pátoszszal.)*² Üdvözlégymária, malaszttal teljes; Úr vagyon teveled... *(Felkel.)* Az ilyen imádkozás igazi égberepülés. Az ember lélekke változik, érezzük a mennyország parfönjét, és öleljük, csókoljuk Máriát, akit csak női szívvel lehet megérteni és tisztelni. Így imádkozik Terézia testvér.

SÁRI. Te, az nagy komédiás lehet.

ANNUSKA. Hogy mondhatasz ilyet! Vétkezel!

SÁRI. Mennyi idős?

ANNUSKA. Négy évvel idősebb, mint mink.

SÁRI. Szép?

ANNUSKA. Meghiszem! Tudod-e, hogy egyszer szerelmes levelet is kapott. Egy mérnök írta neki, építő mérnök. Szombathelyre való. Istentelen volt az a levél, de gyönyörű. De ezt el ne kotyogd ám senkinek, mert velem is csak úgy közölte, hogy ne kotyogjam el senkinek se.

SÁRI. És ennek a kedvéért lennél apáca!

ANNUSKA. A magam kedvéért.

SÁRI. Dehát csak nem beszélsz komolyan!

ANNUSKA. Annyira komolyan, hogy a prépost bácsinak is megírtam.

SÁRI. Hogy vétessen fel?

ANNUSKA. Hogy vétessen fel. És kérlek is, hogy ha levél jön a városból a címemre, tudod olyan prépostos írásu, kaparítsd kérlek magadhoz. Nem akarom, hogy a szülőim idő előtt megtudják.

SÁRI. Dehát mér akarsz te apáca lenni? Mégis csak csalódott szerelem, ugye? Kivel csalódtál, mondd el hamar! Jaj te, de roppant érdekes!

ANNUSKA. Nem volt nekem ügyem senkivel. Csak tudod, szeretem azt a klastromot. A klastrom a mennyország előszobája. Szeretem azt a szép, tiszta, csendes életet, ami ott van; szeretem az apácaruhát, az imádkozást. Az apácák olyan jók, kedvesek! Te Sári, azoknak az apácáknak olyan a szemük, mint az oltárképeken a szenteké.

² De nem kiabálva, hanem mintegy égbe sohajtva a szavakat. Elég ha a közönség az első szót hallja tisztán. A többi inkább sejtse, mint hallja.

SÁRI. De mikor férjhez mehetsz.

ANNUSKA. «Férjhez mehetsz.» Olyan nagy valami az a «férjhez mehetsz»?

SÁRI. Hát mi más az élet? Nem azért születünk-e, hogy férjhez menjünk?

ANNUSKA. De nem ám. Elfelejtetted a vallás tanítását: «Isten azért teremtett bennünket, -

SÁRI. (*Hadarva.*) Hogy őt megismerjük, szeressük, neki szolgáljunk és üdvözlünk». Ebben nincs az, hogy ne menjünk férjhez.

ANNUSKA. De az sincs, hogy menjünk.

SÁRI. A bibliában az is benne van: Ádám és Éva. Csak én tudnám, ki az én Ádámom? Te már tudod. Olyan szenvedhetetlen?

ANNUSKA. Óh nem, inkább igen kedves, ha azóta meg nem változott. De ha én apáca akarok lenni! (*Keményen.*) Akarok! Tudod, hogy a mi családunkban nyomatékos szó ez. A cimerünkben is, nézd: (*az ajtó fölé mutat*) egy vasrudat törő ember áll. A családi jelszó ott van alatta: «Az erős akarat³ vasat is meghajlítja». Hát apám nem a szemináriumból lépett-e ki? Gazda akart lenni. A bátyját meg gazdálkodásra szorították, pedig kijelentette, hogy pap óhajt lenni. Mikor meghallotta, hogy apám kiszökött a szemináriumból, ő meg kiszökött a gazdaságból és talán ugyanazt a reverendát öltötte föl, amit apácskám levett. Látod, most már prépost.

SÁRI. De te ne légy olyan akaratos, Annus. A szülőidet megszorítod.

ANNUSKA. Éppen csak ez tartóztatott még. Szerettem volna ezen a nyáron rámelegíteni őket napról-napra, úgy hogy szeptemberre ők maguk vezessenek engem a klostomba. Most tessék: Itt van! Dehát nem rendelkezem én a saját szívemmel? Nem tehetem én a szívemet oltárra, áldozatul?

SÁRI. A szív nem arra való, kedves. (*Sóhajt.*) Hej a szívnek szeretnie kell! Én is szeretnék, csak tudnám kit. Te, különösen egy körszakálás embert szeretnék szeretni. De ma már nem viselnek az emberek körszakált.

ANNUSKA. Mért éppen körszakált? Ki nem állhatom a körszakált.

SÁRI. Én magam is úgy voltam vele. De tavaly májusban egy fiatal katona járt a városunkban. Arrafelé lakott, amerre én. Én az ablakban tanultam a pedagógiát, mikor először láttam. Arra jött és rámnézett. (*Mimika.*) Aztán visszatért, megint rámnézett. De olyan különösen. (*Mosolyogva összeborzong.*) Terád még sohase nézett senki olyan különösen. (*Két s-sel ejtve.*)

ANNUSKA. Nem tudom milyen az a különösen.

SÁRI. Hát olyan merengő... komoly... vonzó... zenélő tekintet, - szóval olyan különös.

ANNUSKA. Zenélő tekintet... (*Nem érti.*) No és mi történt azután?

SÁRI. Valami két hétig megjelent mindennap ötször-hatszor is; és ő engem nézett, én meg úgy loppal azt, hogy milyen szép körszakála van. Vártam, hogy közeledik, vagy bemutatja magát, de nem tudom, mi tartotta vissza. Végre egy este...

ANNUSKA. (*Érdeklődik.*) Egy este...

SÁRI. Egy kis csokor gyöngyvirágot találtam az ablakom párkányán. A csokor papirosán meg ezt a pár szót aranyos betűkkel: «Isten veled szép májusi álom.»

³ Kérem a színészt ne erős akaratot hangsúlyozzon, hanem erő-t, akarat-ot, az s csak alig hallhatóan settegen.

ANNUSKA. És aztán?

SÁRI. Aztán nem láttam többé sohase.

ANNUSKA. Kár. Igen érdekesen kezdődött.

SÁRI. Bizonyosan gróf volt, vagy legalább is báró. Azt hiszem a családja tiltotta el, hogy hozzám le ne ereszkedjék.

ANNUSKA. *(Az ajtóra pillant.)* Kérlek, ne szólj semmit.

HARMADIK JELENET.

ANNA, SÁRI, NAGYISTVÁN, NAGYISTVÁNNÉ, később HOLDOVÁN, MARCI.

NAGYISTVÁN. *(A feleségével jön a középső ajtón. Mind a kettő ruhája mai, tehát nem hatvanas évekbeli atillás magyarok. Nagy fején szalmakalap van; kezében hosszúszáru pipa mind a három felvonáson át.)*

SÁRI. Jónapot. Kezüket csókolom. *(Az asszonynak kezét csókol. Nagyistvánnak meghajol.)*

NAGYISTVÁNNÉ. *(Mindig kézimunkában.)* Nini, te is megjöttél?! *(Megcsókolja.)*

SÁRI. Tegnap. Első látogatásom: Annuska.

NAGYISTVÁNNÉ. És végeztél?

SÁRI. Okleveles tanító vagyok.⁴ Majdnem tiszta kitűnő. *(Az oklevelét mutatja.)* Csak éppen egy kettes van benne: a magyar nyelvből, vagyis inkább irodalomból.

NAGYISTVÁN. *(Nézi.)* Különös: Annuskának is ebből van, kettese. Vigye el az ördög azokat az...

ANNUSKA. *(Befogja a fülét és idegesen közbevág.)* Azok igazságosak atyácskám! Mikor az epigramm volt feladva, rosszul feleltem.

SÁRI. Én meg a szonettet puskáztam el.

NAGYISTVÁN. Hát minek a magyar lánynak epigramm meg szonett? A magyar költészetben nincsen se szonett, se epigramm; ha pedig van, hát annyi mintha nem volna.

NAGYISTVÁNNÉ. Hát azért azt is jó tudni Péter.

ANNUSKA. Hozzátartozik a műveltséghez.

NAGYISTVÁN. Fogadni mernék, hogy az összes apácák nem tudnak egy csirkét kirántani. Pedig az is hozzátartozik a műveltséghez. *(Rákiált Annuskára.)* Hány tojás kell egy kotlóstyúk alá?

ANNUSKA. *(Diadalmasan.)* Tizenkilenc vagy huszonegy.

SÁRI. *(Jobbra pillant.)* Egy úr jön, néni.

NAGYISTVÁNNÉ. Péter, Holdován jön.

⁴ Kérem ne „javítsák” ki *tanítónőre*. Ez a német alakzat a fővárosi nyelvből való. Ha nem mondjuk *szinészférfi*, *tanítóférfi*, *barátférfi*, nincs értelme, hogy azt mondjuk: *szinésznő*, *tanítónő*, *barátnő*.

NAGYISTVÁN. Legyetek nyájasak. *(Eléje siet.)* Áh minő szerencse nagyságos uram. *(Igen udvarias, szinte alázatos ebben a jelenetben, de ez csak kényszerű kivetkeződése az alapján véve nyers és büszke léleknek.)*

HOLDOVÁN. *(Elegánsan öltözött gőgös rideg figura. Belép jobbról középen, s némán köszön a nőknek. Nagynak egy hanyag kéznyújtás.)*

NAGYISTVÁNNÉ. Szerény házunknak milyen megbecsülése! *(Széket ad.)*

NAGYISTVÁN. *(A kalapját leteszi.)*

HOLDOVÁN. Köszönöm. *(Nem ül le.)* Erre volt utam a falun át. Megkapta a levelemet?

NAGYISTVÁN. Igen, tegnap.

HOLDOVÁN. Eszerint a gyapju?

NAGYISTVÁN. Bocsánatot kérek, de az negyedár.

HOLDOVÁN. De három évig kell várnom a gyapjura. Számítanom kell a kamatokat, a tőkekockázatot. Elvégre az ön birtoka kétszeresen, háromszorosan meg van terhelve, és jöhet egy járványos birkanyavalya.

NAGYISTVÁN. Tessék leülni.

HOLDOVÁN. Nem érek rá. Az idő nálam pénz. Röviden: adja vagy nem adja?

NAGYISTVÁN. Uram. Igaz, hogy én önnek a markában vagyok, mint a légy az Isten markában a teremtéskor, de pontosan fizettem eddig is a kamatokat. Ne kívánja tőlem negyedáron!

HOLDOVÁN. Ez üzlet, nem érzelmi kérdés.

NAGYISTVÁN. Csak két hetet kérek, kétheti haladékot.

HOLDOVÁN. Jónapot.

NAGYISTVÁN. *(Alázatosan.)* Alászolgája. *(Hajadonfővel kikiséri.)* Hát két hétig ugy-e remélhetem szives türelmét? *(Holdovánnal el.)*

ANNUSKA. *(Kis szünet után nyomott lélekkel.)* Ki ez az úr?

NAGYISTVÁNNÉ. *(Csendesbúsan.)* Vampir.

ANNUSKA. Mi az?

NAGYISTVÁNNÉ. *(Sohajt.)* Ne törődj vele kisleányom. Gyönyörködjél a virágokban és az ég kékségében.

NAGYISTVÁN. *(Visszatér. Rosszkedvű. A kalapját felcsapja.)* Vizet adjatok. Kezet fogtam vele! *(Csak szókép.)*

NAGYISTVÁNNÉ. Miben egyeztetek meg?

NAGYISTVÁN. Semmiben; de látom, hogy félti a prédát mástól: meglásd, hogy két hét múlva visszatér. *(Kifakad.)* Nem a szegénység teszi szolgává az embert, hanem az adósság, hacsak egy fillér is.

NAGYISTVÁNNÉ. Hiszen azért nem vagyunk szolgái senkinek.

NAGYISTVÁN. Mindenkinek, aki hitelez. Nem láttad, hogyan hajlongtam!

SÁRI. *(Az előtérben sugja Annuskának.)* Jaj te, a szoknyám lecsúszott!⁵

⁵ Kérem a szereplőt, hogy ezt nyugodtan csinálja, ne csiklandósan.

ANNUSKA. Eredj be ide. *(A szobába.)*

SÁRI. *(Bemegy.)*

MARCI. *(Ingujjban, hajadonfővel. Balról a konyha felől jön.)* A posta, tekintetes uram. Juci kisasszonytól is van egy képeslevél. *(El.)*

NAGYISTVÁNNÉ és ANNUSKA. Mit ír Jucika? *(Mosolyogva hallgatják.)*

NAGYISTVÁN. *(Olvassa.)* Kedves szülőim. A mi vizsgálatunk csak két hét múlva lesz. Prépost bácsi izeni, hogy mihelyest fölkelhet, felel a levélre. *(Annuskához.)* Hát beteg?

ANNUSKA. A szokott gyöngélkedése.

NAGYISTVÁN. *(Olvas.)* Csókoljuk mindnyájatokat és tessék nyári cipőre pénzt küldeni, meg jó lenne tán, ha nyári ruhának valót is vennénk. A Hofmannál igen szép új batiszt van a kirakatban, kék és rózsaszínű. Juci és Ida. *(Átadja a levelet Nagyistvánnénak.)*

NAGYISTVÁNNÉ. *(Nagyistvánnak.)* Mit írtál a prépostnak?

NAGYISTVÁN. Nem írtam én semmit. Te se írtál?

NAGYISTVÁNNÉ. Nem.

NAGYISTVÁN. *(Ujra a levélbe néz.)* «Mihelyest fölkelhet, felel a levélre.» De hát micsoda levélre? És mi az, amit felelnie kell? Ezek a lányok mindig rébuszokat írnak.

NAGYISTVÁNNÉ. Lehet, hogy ő firkált valamit a prépostnak.

ANNUSKA. *(Eddig szorongva állt, most megkönnyebbüléssel.)* Bizonyosan ő!

NAGYISTVÁN. Persze, hogy ő. *(Más levelet bont föl.)*

NAGYISTVÁNNÉ. És arról egy szó sincs, hogy egészségesek-e és hogy jól végzik-e az esztendőt?

ANNUSKA. Előre nem tudhatják.

NAGYISTVÁN. Átkozott uzsorás!

NAGYISTVÁNNÉ. Ne törődj már vele.

NAGYISTVÁN. A gyapjút negyedáron kéri! Szerencse, hogy már erre a lányra *(Annuskára)* nem kell költenem. *(Más hangon.)* Hűtsetek bort meg savanyuvizet. Mingyárt jönnek a vendégek. *(Kiált balra.)* Marci!

MARCI. *(Kívülről balról.)* Tessen parancsolni!

NAGYISTVÁN. A tekéket hozd elő, aztán állogató gyereket is szerezz. *(Tovább olvas.)*

MARCI. Értem, tektes uram.

NAGYISTVÁNNÉ. Annuskám, délután eljön Balogh Miklós... Emlékszel rá, kedves?

ANNUSKA. *(Kedvetlenül.)* Homályosan, úgyszólván sehogyse.

NAGYISTVÁNNÉ. Fogadd szívesen, lelkem. *(Megcsókolja.)*

NAGYISTVÁN. A napokban adták át neki az apai birtokot. Nagykoru. Ma már akkora lány vagy, hogy...

NAGYISTVÁNNÉ. *(Az apa nyersségét háritva.)* Tudod, a házunknak régi barátja ez a család. Szomszéd birtokos is. Csak azt akarja apa mondani, hogy ne légy iránta hideg.

ANNUSKA. *(Búsan.)* Nem szoktam hideg lenni senki iránt.

NAGYISTVÁN. Sőt meleg légy... mondhatnám: forró. *(Feleségének.)* Az ember azt se tudja, milyen nyelven beszéljen ezekkel a leányokkal. Azok a fene angolkisasszonyok agyonfinomítják őket! *(El jobbközépen.)*

ANNUSKA. Jaj, ez az én apácskám... Meglátszik rajta, hogy őt nem az apácák nevelték.

NAGYISTVÁNNÉ. Te meg nagyon is tele vagy még tömjénillattal lelkem. Itt a falun szabadabban jár az ember nyelve. Aztán hát apácskát nem szabad kritizálnod.

(Sári kilép a szobából.)

ANNUSKA. Óh nem azért. *(Kezet csókol.)* Csak ma különösen érzékeny vagyok. Azt hiszem esső lesz.

SÁRI. *(Pajkosan.)* Valami rosszat álmodott.

NAGYISTVÁNNÉ. Rosszat-e?

SÁRI. Ő rossznak tartja. Nekem az ilyenek a legszebb álmaim.

NAGYISTVÁNNÉ. Nekem nem is szólsz? Hát mit álmodtál?

SÁRI. Azt álmodta, hogy menyasszony.

NAGYISTVÁNNÉ. Ezt álmodtad? De hiszen ez nem rossz?

ANNA. *(Maga elé, merengő arccal.)* Óh nem ezt, nem ezt álmodtam én. Hanem mintha oltár előtt állnék, menyasszonyfátyolos, hófehér ruhában; a kezemben liliom; az oltáron minden gyertya ég; az orgona bégása földet remegtető; és száz apáca énekli szívetrendítő csengő üveghangon: *Salve regina coelorum, salve regina angelorum!*

NAGYISTVÁNNÉ. No majd ha itt leszel a falun félesztendeig, másféle dallamokat is fogsz álmodni.

(Kutyák ugatása hallatszik jobbfelől.)

NAGYISTVÁNNÉ. *(Jobbra kipillant.)* Jönnek Baloghék. Annuska légy kedves. *(Megcsókolja.)*

SÁRI. *(Nagy érdeklődéssel.)* És az a körszakálás? Ki az a körszakálás uri ember?

NAGYISTVÁNNÉ. Az idősebbik: Balogh Tétény.

SÁRI. A fiatalabbik!?

NAGYISTVÁNNÉ. A mi tanítónk és kántorunk egy személyben.

SÁRI. Lehetetlen!

NAGYISTVÁNNÉ. Mért volna az lehetetlen? Az igaz, hogy küzdelmes volt a megválasztása, de az én uram akarta, hát meglett.

NEGYPEDIK JELENET.

ELŐBBIEK, BALOGH, TÉTÉNY, NAGYISTVÁN, VAS. *(Jobbról jönnek.)*

BALOGH.⁶ *(Virágcsokrot hoz. Az öröm elevenességével.)* Hol van, hol? *(Nagyistvánnénak.)* Kezét csókolom. *(Annuskához.)* Jónapot Annuska! Isten hozta! No talán meg sem ismer! *(Ezt nem kérdő hangon mondja.)* Én vagyok, a Miklós, a Miklós! Emlékszik? Kerestem szavakat, hogy mivel üdvözljem, de aztán azt gondoltam: minden szó helyett virágot nyujtok át. *(Átnyújtja a csokrot.)* Fogadja szívesen ezt a kis üdvözlőbeszédemet.

ANNUSKA. *(Hidegen.)* Köszönöm. *(Átveszi a csokrot. Bemutatás.)* Balogh Miklós, Vas Imre, Somogyi Sárika. Náluk laktam egy évig a városban. *(Leteszi a csokrot hanyagon az asztalra.)*

VAS. *(Körszakálás, szerénymodoru fiatalember, szintén mai ruhában. Néha cigarettát szí, de mindig sodrottat. Megdöbbenve.)* Kegyed a Sárika?

SÁRI. *(Kedvetlenül.)* Én vagyok.

VAS. A rétfalvi postamester úr leánya?

SÁRI. Az vagyok.

BALOGH. Láttam kisasszony tegnap a piros napernyőjét az állomáson. *(Tétényt bemutatja.)* A gyámapám.

TÉTÉNY. *(Falusi öreg úr, hatvan éves, szürke magyar ruhában; mindig egyenesszáru tajték makrapipájával jár. Valamelyes hetykeség van a beszédében.)* Isten hozta kisasszony. Éppen tegnap beszélgettük, hogy az új iskolába nőt választunk tanítónak.

VAS. *(Érzéssel.)* Ha kegyed pályázna kisasszony... *(Feszült figyelemmel várja a választ.)*

TÉTÉNY. Akkor nem férfit választanánk.

BALOGH. Apám az iskolaszéki elnök.

SÁRI. *(Az előtérben állva, kissé fitymáló hangon.)* Köszönöm, már én csak inkább városba megyek.

VAS. *(A választ lesve várta. Csalódottan elfordul.)*

(Marci behozza tálcán a bort a konyha felől.)

NAGYISTVÁN. Egy kis hűsítőt uraim! *(Iszik a vendégeivel.)*

SÁRI. *(Annuskának, maguk között beszélgetve.)* Nem vagyok sápadt?

ANNUSKA. Inkább piros vagy. Hát én?

SÁRI. Te kissé krétázol. *(Keserűn.)* Tudod ki ez a Vas?

ANNUSKA. Hát a mi tanítónk.

SÁRI. Az én körszakálasom!

ANNUSKA. Ne mondd!

SÁRI. Az. Egyszerre megösmertem.

ANNUSKA. De hiszen azt mondtad: gróf.

⁶ Falusi nagy földbirtokosok szokása szerint öltözött fiatal ember. Tehát modern mai ruha, de hozzá könnyű vadászkalap, s ha a színész lába nem görbe, könnyű bőrkamásli. Élénk, fürge, vidám ember. Nemdohányos.

SÁRI. Csak gondoltam. Te, a szívem, a szívem... mintha kifícamodott volna a helyéről. *(Az ajkát biggyesztve.)* Isten veled szép májusi álom!

NAGYISTVÁN. Azt hallom, a barát is erre kujtorog.

TÉTÉNY. De itt is van már. Azt mondták, hogy átjönnek ők is.

(Kutyaugatás jobbról, mindig jobbról.)

NAGYISTVÁNNÉ. Hát tessék be a szobába.

NAGYISTVÁN. Bent tán hüvösebb van.

TÉTÉNY. Jobb ideki.

SÁRI. Van egy kis kölni vized? *(A halántékát dörzsöli.)*

ANNUSKA. Hogyne. *(Bemegy Sárival a szobába.)*

ÖTÖDIK JELENET.

ELŐBBIEK, JÁNOS-BARÁT, PLÉBÁNOS *(jobbról).*

JÁNOS. *(Piros-egészséges vidám figura. Semmi szemforgatás, semmi kenetesség. Franciskánus csuha, szalmakalap. Ruhája kissé poros; a színházi kellékes láda gyűrődése nem látszik rajta.)* Dicsérjük a Jézust. Adjon Isten ami nincsen. Alászolgája. *(Kezet csókol Nagyistvánnénak. A többivel kezel.)*

NAGYISTVÁN. Ihol-e! éppen most kérdeztelek benneteket. *(A plébánosnak.)* No, hogy van a karod?

PLÉBÁNOS. *(Reverenda nélkül, hosszukabátban. A fején fekete szalmakalap. Hatvan éves. Mindig hosszuszáru pipával jelenik meg.)* A barát hozott valami kenőcsöt. Barátom, mint mikor a rozsdás ajtósarkát megkenik. Forog! Ma tekézek!

NAGYISTVÁN. A lábad is?

PLÉBÁNOS. Annak nem használt. Abban már belől van a baj. *(Ballába kissé meredt.)*

JÁNOS-BARÁT. *(Nagynénak.)* Ihol a tekintetes asszonynak is fejfájásrul. Csak egy port vegyen be, ha a feje fáj s mondjon el három miatyánkot. De nehogy fordítva csinálja!

NAGYISTVÁNNÉ. Elmulik?

JÁNOS-BARÁT. Mint a köd. *(Nagynak.)* Van-e már pipaszurkálód?

NAGYISTVÁN. Még ilyet is eszedbe tartasz!

JÁNOS-BARÁT. Útközben találtam egy cigányt. *(Átnyújtja.)* Ne kaparássz pénzért: Isten dicsőségére csinálta.

(Annuska, Sárival jön a szobából.)

JÁNOS-BARÁT. Te, talán az Annuska? Bizonyisten megismertem azonnal. És a másik kisasszony meg... *(Belső zsebébe nyul.)*

ANNUSKA. A postamester úr leánya.

JÁNOS-BARÁT. Üdvözlöm kisasszony. Már tudom, hogy kitűnő oklevele van. Engedjék meg, hogy a legújabb Szent Katalinnal szolgáljak. *(Képeket ad. Tétényhez lépve.)* Neked is hoztam valamit, öreg: a dugóhuzót. De az a kordémon van. Holnap úgyis átmegyek a pusztáton.

TÉTÉNY. *(Ordítva.)* Éljen!

NAGYISTVÁNNÉ. Tessék, üljenek le!

NAGYISTVÁN. Vagy kimenjünk ide a hársfa alá?

BALOGH. Maradjunk tán itten.

JÁNOS-BARÁT. Ti sohse kártyáztok? No fene kávé-száju kompánia! Holnap megyek a báróhoz. Nagyszerű fogást eszeltem ki. Mikor biztos kártyám lesz, azt mondom neki: Száz forint! Előre tudom, hogy azt feleli rá: Vágd ki, barát! Erre én azt mondom: Itt a csuhám! Biztos, hogy melléje teszi a száz forintot. Hát ne kártyázzunk ma, kivételképpen?

TÉTÉNY. Hiszen tekézni jöttünk, vagy mi!

VAS. Persze, hogy tekézni.

PLÉBÁNOS. Ne vesztegessük az időt. Előre kijelentem, hogy a céka én leszek. *(El balra.)*

BALOGH. *(A leányokhoz.)* Maguk is jönnek, ugye?

ANNUSKA. Mink nem.

TÉTÉNY. *(Elvonja Baloghot.)* Városi kisasszonyok nem tekéznek, ugye Annuska? *(El a többivel balközépen.)*

(Négy mezitlábás parasztgyermek rohan át jobbról a színen. Utánok Marci.)

NAGYISTVÁN. Állogatni hamar, állogatni. *(Jobbra néz. Nagyistvánnénak.)* Itt jön a jegyző is, meg a doktor.

MARCI. *(A boros tálcát leviszi a kertbe.)*

EGY GYERMEK. *(Rohantában.)* A grajcárokon osztozunk!

MÁSIK. Ha páratlan, én kapom, mer én vagyok a legöregebb!

JEGYZŐ. Jónapot, jónapot! Már megkezdtétek?

DOKTOR. *(Nagyistvánnénak.)* Csókolom a kezét! Jónapot, kisasszonyok. *(Ötvenöt éves elvidékiesedett ember.)*

NAGYISTVÁN. Éppen most, csak gyertek. *(Lekiséri őket balközépen a kertbe.)*

HATODIK JELENET.

ANNUSKA, SÁRI, VAS, NAGYISTVÁNNÉ.

VAS. *(Elsárgult papirost von ki a zsebéből.)* Egy kótát hoztam. Édesapának a régi nótája.

NAGYISTVÁNNÉ. Megtalálta?

VAS. Meg. *(Annának.)* Valami andalgó. A multkor említette, hogy sokért nem adná, ha még egyszer hallhatná. Már csak ennyit tud belőle. *(Jobb mutató ujját a bal mutató tövére teszi. Vagy ha nem esik nehezére a fütyülés vagy a dalolás, egy részecskét trallaláz az első felvonás végéhez csatolt dallamból.)* Nekem ennyi is elég volt, hogy kinyomozzam. *(Nagyistvánnéhoz.)* A padlásunkon egy boglya kótát néztem át érte. *(Annának.)* Lepje meg vele, kisasszony.

NAGYISTVÁNNÉ. No ez érdekes.

ANNUSKA. Köszönöm. A kótát is köszönöm, meg hogy édesapának ilyen örömet szerez. *(Nézi a kótát, s bemegy a pianínóhoz. A feje kívülről látható.)*

VAS. *(Sárinak hívős udvariasan.)* Tudja-e kisasszony, hogy már vártuk: édesatyja annyit emlegette nekünk, hogy már szinte hiányzott, mintha régi ismerősünk volna.

NAGYISTVÁNNÉ. Bizony itt egyszerre itthon vagy.

SÁRI. Én is örömmel jöttem haza. *(Némi nyomatékkal.)* Mintha régi ismerősök közé jönnék. *(Egyszerűen.)* Örültem, hogy a papám falura költözött. Nyáron jó. Szép a gazdálkodás: az a sok buzaföld, rozsföld. *(Vasnak még mindig hidegen.)* Ön is gazdálkodik?

VAS. Én? Az én gazdaságom az iskola. Én csak vetek, de nem aratok. Mindig csak vetek, soha nem aratok. Még a virág is a másé, amely az utamon terem.

(Tekepálya-dübörgés balról.)⁷

ANNUSKA. *(Bent az ablaknál egy ujjal billegeti a dallamot.)*

VAS. *(Nagyistvánnéhez.)* Ez az?

NAGYISTVÁNNÉ. Ez, ez!

TÉTÉNY. *(Hangja kívülről balról.)* E! Hol a kántor?

(Tekedübörgés.)

VAS. Megyek azonnal!

ANNUSKA. Igen nehéz ez kántor úr!

VAS. Nehéz?

ANNUSKA. Öt kereszttel van és az írás már fakó.

HANGOK KIVÜLRŐL. Kántor, gyere már!

(Tekedübörgés.)

VAS. Megyek! *(Nagyistvánnéhez.)* Hát majd estére eljátszom én magam.

NAGYISTVÁNNÉ. Jó lesz. De ne szóljon előre semmit.

VAS. Nem, nem. *(El.)*

(Tekedübörgés.)

HETEDIK JELENET.

ANNUSKA, SÁRI, NAGYISTVÁNNÉ.

ANNUSKA. *(Anyjának.)* Mér olyan kedves atyuskának ez az andalgó?

NAGYISTVÁNNÉ. Tudjazisten. Egyszer, mikor még leány voltam, együtt táncoltunk rá ketten. Éppen ezen a verandán.

SÁRI. Ez érdekes.

⁷ Kérem a dübörgő urat, mérsékelten, alig hallhatóan dübörödjön, és csak ott, ahol a szöveg rendeli.

NAGYISTVÁNNÉ. Itt voltunk háztűz-nézni. A kántor, - ennek az apja, - leült a zongorához és ezt játszotta. *(Ha a szereplő könnyedén tudja dudolni, itt egy részt dudolhat.)* Apád - akkor még pelyhes állu legény - fölkelte és hozzám lépett. Azt kérdezte: Annuska, nem táncolna-e velem? Aztán táncoltunk.

ANNUSKA. Ennyi az egész?

NAGYISTVÁNNÉ. *(Elgondolkozva.)* Külsőleg ennyi.

SÁRI. És belsőleg, néni?

ANNUSKA. És belsőleg, anyus?

NAGYISTVÁNNÉ. Apád ez alatt a tánc alatt határozta el, hogy vagy én vagy senki. És én is ez alatt a tánc alatt éreztem először, hogy vagy ő, vagy senki.

ANNUSKA. Az ember nem is hinné, hogy maga is volt valaha leány, édesanyám. *(Anyjához rebben és simogatja.)* Nono ne értse félre. Maga még olyan fiatal!

(Tekedübörgés.)

NAGYISTVÁNNÉ. *(Mosolyogva.)* Lám, lám. Jusson ez a megjegyzés eszedbe, majd mikor te is Anna leszel, és neked is ezt mondja az Annuskád.

ANNUSKA. *(Megrebben és elfordul. Maga elé.)* Alig.

SÁRI. *(A korláton át a kuglizó felé néz. Nagyistvánnéhoz szórakozottan.)* És ez a Vas magában él?

NAGYISTVÁNNÉ. *(Jóakaratu éllel, mosolyogva.)* Érdekel?

SÁRI. Óh dehogy! Vast mondtam? Tétényt akartam mondani. Igen őt, hogy agglegény-e, néni?

NAGYISTVÁNNÉ. A lehető legcsökönyösebb.

SÁRI. Hogyan maradhat valaki agglegény? Érthetetlen.

ANNUSKA. Semmire könnyebb pedig annál: Hogyan lehet valaki apácává? Igaz-e anyácskám?

NAGYISTVÁNNÉ. Hasonlít valamit, de azért nem ugyanaz. Agglegény abból lesz, aki soha sem szeretett igazán; apáca meg abból, aki nagyonis igazán szeretett.

(Tekedübörgés.)

NYOLCADIK JELENET.

ELŐBBIEK, BALOGH.

BALOGH. *(Bedugja a fejét mielőtt bejönne.)* Szabad hallani, miről beszélnek?

SÁRI. Csak jöjjön. A néni éppen most mondott egy megkülönböztetést.

BALOGH. *(Belép.)* Igen érdekelnek a megkülönböztetések. *(Szeme a továbbiak alatt folyton Annuskán.)*

NAGYISTVÁNNÉ. *(Széket kínál.)*

BALOGH. *(Leül.)* Miről van szó?

SÁRI. A néni azt mondja, hogy agglegény abból válik, aki nagyon szeretett.

NAGYISTVÁNNÉ. Fordítva! No csak mulassatok. Én a konyhába nézek. *(Mosolyogva el a konyha felé.)*

SÁRI. Azaz hogy, aki sohasem szeretett igazán. Apáca meg abból, aki nagyon is igazán szeretett.

BALOGH. No akkor én legfeljebb apáca lehetek.

SÁRI. Szeretett már?

ANNUSKA. *(Kárörvendő érdeklődéssel.)* Szeretett már?

SÁRI. Most tüstént mondja el! Mennyire voltak? Talán már... No ezt mégse kérdezem.

BALOGH. Szerettem? Még nem lehet így mondani.

SÁRI. *(Tudákosan.)* E szerint nem praeteritum perfectum, hanem praesens imperfectum. Szőke-e vagy barna?

BALOGH. Vallatnak? Szőkének inkább barna, barnának inkább szőke. *(Az alábbiakban az Annuskát játszó színésznek feltűnőbb vonásait említheti a Balogh-szereplő, ott, ahol a szöveg eltér.)*

SÁRI. Szeme?

BALOGH. *(Minden válaszánál Annuskára néz.)* Színe barna. Nézése, mint az esthajnal csillag szelid tündöklése.

SÁRI. Szája?

BALOGH. Cseresznyeszínű két kis fűzfalevél.

SÁRI. Arca?

BALOGH. Tojásdad, mint a tündéreké.

SÁRI. Különös ismertetőjelei?

BALOGH. Egy lencse a bal arcán és hogy hasonlít az angyalokhoz.

ANNUSKA. *(Kedvetlenül.)* Látott ön már valaha angyalt?

(Az előbbi és ezután következő beszélgetés alatt is kissé félrefordultan áll vagy ül, de azért a szeme komoly nézéssel folyton Baloghon van.)

BALOGH. Hogyne láttam volna. Gyerekkoromban gyakran játszottam is egygyel. Velem járt a kertben, a réten, az erdőn. Én neki verebeket lőttem, ő meg mosolygott reám, de olyan kedvesen, hogy egy mosolygása többet ért, mint az erdőnek minden madara.

SÁRI. Térjünk vissza a vallatásra: mikor ismerkedtek meg?

BALOGH. A napra nem emlékszem: kisfiu voltam magam is.

ANNUSKA. És mikor nyilatkozott önnek a leány?

BALOGH. Mindig és semmikor. Akik egymásnak a lelkét ismerik, nem érzik szükségesnek, hogy külön is nyilatkozzanak. Mondjuk-e a testvérünknek: «hugom, vagy öcsém, szeretlek téged testvéri szeretettel?» És amikor szétváltunk, hogy iskolába járjunk -

SÁRI. Leveleztek.

BALOGH. Nem. A gyermekek nem leveleznek, kisasszony. A gyermekek azt hiszik, hogy a gondolat is elszáll, mint a postai levél. Tőlem minden este elszállt egy csomó ilyen levél őhöz s éreztem, hogy tőle is érkezik mindennap.

ANNUSKA. *(Feláll és kiszól a korláton.)* Jöjjön fel kántor úr.

KILENCEDIK JELENET.

ELŐBBIEK, VAS.

VAS. *(Tétován.)* Köszönöm.

ANNUSKA. No csak jöjjön fel. Disputálunk. *(Szembetűnő szívesen kínálja székkal.)* Arról beszélünk: kiből lesz agglegény, kiből apáca? Mi a véleménye?

VAS: Agglegény abból lesz, aki nem volt olyan szerencsés, mint amilyen szerelmes.

ANNUSKA. És apáca?

VAS. Aki addig válogatott, mígnem maga is kívül maradt a választáson.

SÁRI. Ez az igaz!

ANNUSKA. Ez sem.

BALOGH. Hát maga hogyan gondolja Annuska.

ANNUSKA. Apáca abból lesz, aki a szívét nem embernek adja, hanem Istennek.

SÁRI. Ez tulságosan magasztos fölfogás.

VAS. *(Maga elé.)* A szívét azért adta az Isten, hogy szenvedjünk vele.

BALOGH. Nem értem Annuskát, de neki bizonyára igaza van.

ANNUSKA. *(Kipillant a kertbe.)* Azt hiszem Tétény bácsi lesz a legilletékesebb bíró. Éppen szabad. *(Kiszól)* Tétény bácsi! Ráér egy pillanatra?

TIZEDIK JELENET.

ELŐBBIEK, TÉTÉNY.

TÉTÉNY. *(Bekönyököl pipázva a veranda korlátján.)* Tessék hugom.

ANNUSKA. Azon disputálunk, hogy ki marad nőtlen, férjetlen?

SÁRI. Mi okból maradt például Tétény bácsi agglegény?

TÉTÉNY. *(Vállat von.)* Bölcsességből.

VAS. Világosabban Tétény bácsi.

TÉTÉNY. Mán pedig világosabban nem mondhatom. Tisztelem, becsülöm mind a hét szentséget, de a hetedikből nem kívánok.

BALOGH. Ne hallgassanak rá. Ha rajta állna, kipusztulna az egész világ.

SÁRI. (*Annuskának.*) Látod, ellene van a házasságnak, de azért szentségnek tartja. (*A keztyűjéért nyul.*)

TÉTÉNY. Dehogyan szentségnek: bolondságnak.

ANNUSKA. Remélem, eszerint az apácákról jó a véleménye.

TÉTÉNY. (*Könnyedén.*) Sohse volt viszonyom eggyel se.

HANGOK A KERTBŐL. Tétény! Tétény!

(*Tekedübörgés.*)

BALOGH. Hivják apám.

TÉTÉNY. (*El.*)

SÁRI. (*A balkeztyűjét huzza s a napernyőért nyul.*)

ANNUSKA. Csak nem mégis talán még?

SÁRI. De már estefelé jár az idő. (*Halkan.*) Meglátsd, hogy Vas hazakisér.

ANNUSKA. Gyer el holnap is és kérd meg édesanyádat, hogy tovább maradhass. (*Az előtérben, hogy amazok ne hallják.*) Segíts nekem!

SÁRI. Hogyan gondolod? (*Vasra pillant.*)

ANNUSKA. Jer át minden délután - hiszen ráérsz - hogy ne beszélhessen velem négyszemközt, legalább addig, míg a prépost-bácsi levele meg nem érkezik.

SÁRI. (*Oldalt pillant.*) Különös, hogy Vas nem mozdul!

ANNUSKA. Hát eljössz bizonyosan? Ők így öt óra tájban tekéznek mindennap.

SÁRI. Vas Imre is?

ANNUSKA. Ő is.

SÁRI. Számíthatsz rám. (*Hangosan.*) És most megyek. Megyek, egyedül, a réten át.

BALOGH. (*Feláll.*) Hazakisérjük. Kisérjük haza Imre. Annuska is eljön. Hiszen csak tíz perc ide-oda.

VAS. (*Kelletlenül feláll.*) Ha a kisasszonyok parancsolják...

SÁRI. Óh nem, nem engedhetem!

ANNUSKA. Nekem segítenem kell anyácskámnak.

SÁRI. Isten velük. (*Kezet nyújt nekik. Boszusan.*) Ne zavartassák magukat a tekészésben! (*Annuskának.*) Pá kedves! (*Megcsókolja. Maguk között.*) Nem mer, vagy nem akar?

ANNUSKA. Igen szemérmes ember. (*Kikiséri jobbra Sárít.*)

(*Tekedübörgés háromszorosan.*)

TIZENEGYEDIK JELENET.

BALOGH és VAS, később ANNUSKA.

BALOGH. *(Élénken.)* Hogy lehetsz olyan fatuskó!

VAS. Micsoda fatuskó?

BALOGH. Bikkfatuskó! Haza kellett volna kísérned azt a kislányt. Hisz úgy tűzött rád a szeme, mint a déli nap.

VAS. Mint a jégcsap, olyan volt.

BALOGH. Mint a tüzes nap, láttam.

VAS. Mint a jégcsap. Éreztem. *(Kis szünet.)* S ha úgy volna is, mielőtt észreveszem, hogy úgy néz rám, mint a déli nap, vizes ruhát teszek a fejemre.

BALOGH. Mér? Az ilyen napszúrás nem árt. Csinos leány. Elvégre neked is kovácsoltak tán valahol egy karikagyűrűt.

VAS. Átengedem másnak. *(Más hangon.)* Tudod-e, hogy én ezt a leányt ismerem.

BALOGH. Ismered?

VAS. Tavaly mikor fegyvergyakorlaton voltam, az utcájokban laktam.

BALOGH. Sz' annál inkább.

VAS. De nem beszéltem vele.

BALOGH. Hát mér nem? könnyebb lett volna a fegyvergyakorlat is.

VAS. Láttam, hogy a szék, amelyen ül, bársonyhátú. Bársonyhátú szék és szalmaszék, ez a kettő nem illik össze. A néptanító barátom nem a mellében hordja a szívét, hanem a sarka alatt: rá kell lépni, ha megmozdul.

BALOGH. Csak nem voltál tán belehabarodva?

VAS. Rátapodtam. *(Lábának egy kis mozdulatával kíséri e szót.)*

BALOGH. Furcsa ember vagy. Dehát Annuska, hogy tetszik neked Annuska?

VAS. Szép és kedves. Neked nem kell rálépned a szívedre. De úgy vettem észre, nem nagyon kapott azon, hogy veled sétálgasson.

BALOGH. Hogy velem sétálgasson? Ő, énvelem? A sírig barátom, a sírig, még azon túl is! Csak előtted, tudod, kissé burkolódzik.

VAS. Azt hiszed?

BALOGH. Csak úgy reszket értem, pajtás, bévülről, - ahogy a nép mondja.

(Annuska visszatér.)

BALOGH. Igaz-e Annuska, amit mondtam?

ANNA. Nem tudom miről beszéltek.

BALOGH. Hát felteszi rólam, hogyha nem hallotta is, hogy nem-igazat mondok.

ANNUSKA. Óh nem. Bocsánatot kérek, ha így fogja fel: bizonyára igaz, amit mondtott.

HANGOK KIVÜLRŐL. Kántor! Kántor! Imre!

(Tekedübörgés.)

VAS. Megyek. *(Annuskának.)* Bocsánat! *(El.)*

TIZENKETTEDIK JELENET.

BALOGH és ANNUSKA majd KATI.

ANNUSKA. *(Mozdulattal, mintha távozni készülne.)* Ön nem tekézik?

BALOGH. Ha magával lehetek, Annuska, aranygolyókkal se. Óh, hiszen annyi beszélni valónk van!

ANNUSKA. Beszélni valónk? Valóban... én is azt gondolom. És nekem különösen van mondani valóm.

BALOGH. *(Örömmel.)* Van? Csak mondja el, Annuska! Nem mondhat el olyan sokat, hogy nekem mind kevés ne lenne és nem mondhat olyan keveset, hogy én abból sokat ne értenék.

ANNUSKA. Csak úgy értem, hogy öt éve nem láttuk egymást, aztán -⁸

BALOGH. Azaz, hogy maga engem.

ANNUSKA. Hát ön látott engem?

BALOGH. De láttam ám!

ANNUSKA. Hogyan, hiszen tavaly, mikor itthon voltam, ön Budapesten katonáskodott.

BALOGH. És mégis láttam Annuska. Az igaz, hogy csak úgy mint ahogy a csillagokat látjuk a tó tükrében. Nézze, itt vannak az én csillagaim. *(Fotografiákat vesz elő.)* Az összes, vagyis három. Ez ötéves korából, ez tízéves korából, ez a mosolygó meg a tavalyi.

ANNUSKA. *(Förláll.)* Hol vette? Kivette az albumunkból!

BALOGH. Csináltattam. Megnéztem a kép alján a fényképész nevét és csináltattam.

ANNUSKA. De ez nem járja Balogh úr! Önnek nem szabad az én képeimet...

(Tekedübörgés.)

BALOGH. Nem tudja ám senki. Még apámnak se mutattam soha. Nézze ez a legaranyosabb, ez a tavalyi, ez a mosolygó. Mindig elmosolyodok magam is, mikor erre a képére ránézek. *(Átnyújtja.)* Akármilyen bánatom van Annuska, csak előveszem és derülök, mint esső után az ég. A multkor is, hogy kiütött a sertésvész, nagy károm volt Annuska, majdnem kétezer forint, de elővontam a maga arcképét és mosolyogtam, kiderültem Annuska, elfelejtettem minden veszteségemet. Jönnék! Adja ide hamar! *(Visszarejti a zsebébe.)*

(Kati átmegy a színen jobbról balra néhány szódás üveggel és kíváncsian tekint a beszélgetőkre.)

BALOGH. Aztán valóságban is láttam. Tudja mikor?

⁸ Nem határozott kijelentés ez, hanem Anna itt is *kezdeni akar*. Tehát nem néz a szemébe Balognak, csak a kezdő mondatot keresi. Balogh meg mindig belevág a szavába.

ANNUSKA. Nem. *(Fokozatosan érdeklődik.)*

BALOGH. Urnapkor. Csak azért mentem, hogy megnézzem.

ANNUSKA. Igazán? *(Leül.)*

BALOGH. Fátyolos fehér ruhában volt Annuska. Csaknem elől ment egy igen barna lánynyal.

ANNUSKA. Kolozsi Katica volt. Egy kis piszeorru.

BALOGH. Az orrát nem néztem Annuska, mert én csak magát néztem Annuska. Még köszöntem is Annuska, de annyira köszöntem, hogy egy rendőr meg is szólított, hogy aszongya: Hallja maga vidéki úr, mit köszönget itt a lányoknak! Majdnem bevitt a kapitányságra. De azért, ha maga odanézett volna Annuska, még egyszer köszöntem volna. Mondja: megismert volna-e?

ANNUSKA. Alig. Igen megváltozott. Most, hogy beszél velem, érzem, hogy a régi: megismerem a szemét, a mozdulatait, a vidámságát.

BALOGH. *(Örömmel.)* Ugye: a régi vagyok! Emlékszik-e mikor rákot fogtam magának a patokban, vagy mikor bagolyfészket szedtünk az oduból. Én felmástrom, maga meg a kötenyét tartotta Annuska. Emlékszik? Három tojása volt.⁹

ANNUSKA. Hogyne. Szegény bagoly.¹⁰

BALOGH. Sohse sajnálja, tojt azóta a helyett százat is magának. *(Ezen a «magának» szón semmi hangsúly sincs.)* Hát mikor kitört a zivatar és a szél elkapta a guvernánt kalapját, meg a magáét is. Én a magáé után szaladtam. Akközben megzúdult a zápor és mink egy cserfa alá húzódtunk. Emlékszik?

ANNUSKA. *(Zavartan.)* Nem igen.

BALOGH. Megdördült az ég. Maga hozzám simult és mikor megint villámlott, átölelt: «Jaj Miklós!» - mintha most is hallanám. «Ne féljen Annuska!» feleltem biztatón. És ahogy én is átöleltem, édes Annuska, és a maga kedves, gyöngye arca itt feküdt a mellemen, mint egy szép fehér szegfűcsokor, én gyöngédeden, áhítatosan...

ANNUSKA. *(Félig elfordultan.)* Nem emlékszem, nem!

BALOGH. Hát arra, mikor iskolába adták és én eljöttem búcsuzni.

ANNUSKA. Arra emlékszem. Hiszen egy csomó rózsát is hozott, sárgát és fehéret.

BALOGH. És mikor egy percre magunkra maradtunk, megfogtam a kezét... odabe az ablaknál ott az almárium mellett...

ANNUSKA. *(Röstelkedve, élénken.)* Arra nem emlékszem!

BALOGH. *(Folytatja.)* És azt mondtam. *(Érzelmesen.)* «Annuska, édes Annuska, ne felejtse el engem.» És maga azt felelte: «Nem, Miklós, soha. És...»

ANNUSKA. *(Szérmes felindulással.)* Nem emlékszem!¹¹

⁹ Kérem a szereplőt, hogy ne hadarjon. Az egész jelenet lassu folyásu.

¹⁰ A továbbiakban, mikor Miklós az emlékeket beszéli, mosolyogva néz Miklós arcába. A kényes pontokon aztán leveszi a szemét, és zavartan maga elé felel.

¹¹ Kérem a szereplőt, hogy ne szenvedő arccal mondogassa ezt; mint egy vidéki szinpadon volt szerencsétlenségem láthatni.

BALOGH. A nyakamba borult és...

ANNUSKA. Nem emlékszem! Nem! Gyerek voltam, Balogh úr!

BALOGH. Láss, én soha nem felejtettem el, Annuska. Maga olyan szép volt gyermeknek is, Annuska, mint a gyöngyös kis fehér szegfű. Mindig csodáltam a maga finom kis ujjait, szelíd arcát, ártatlan szemeit. Olyan nézése volt magának, Annuska, mint a galambnak. Ugyan mondja, Annuska: eszébe jutottam-e néha ott a klostromban?

ANNUSKA. *(Mély zavarban.)* Nem... Azazhogya igen. *(Feláll.)* De legyóntam, mindig legyóntam! *(Húzódózva.)* Bocsánat Balogh úr: a konyhába kell mennem... Anyácskám palacsintát süt...

BALOGH. *(A szavakat csaknem egyenként ejti a jelenet végéig s minden szó meleg.)* Hát már Balogh úr vagyok. *(Ülve marad s megfogja Annuska kezét.)* Mondja: «Miklós», mint régen. Soha nem mondta senki olyan szépen, olyan édes-zengőn ezt a szót: «Miklós», mint maga. Óh mondja ki a nevemet! mondja ki! Addig el nem bocsátom, míg azt nem mondja: «Miklós».

ANNUSKA. *(Szomorúan ránéz.)* Hát bocsásson el... Miklós.

BALOGH. *(Lassan az ajkához vonja a leány kezét.)*

ANNUSKA. *(Lesütött szemmel, zavarodott arccal áll egy-két pillanatig, aztán csöndesen mintegy álmodón távozik a konyha felé.)*

(Kis szünet.)

TIZENHARMADIK JELENET.

BALOGH és TÉTÉNY.

(A következő jelenetek gyorsabb menetűek.)

TÉTÉNY. *(Bekönyököl pipázva a korláton.)* Láttam, öreg, láttam!

BALOGH. Ha látta apám, nem tagadom.

TÉTÉNY. Remélem csak játék!

BALOGH. De nagyon is komoly.

TÉTÉNY. Hát elfeledted az én sok szép tanításomat!

BALOGH. Annuska kivétel.

TÉTÉNY. *(Fellép a terraszcra.)* Te Miklós, csak nem akarod tán...

BALOGH. De éppen azt akarom.

TÉTÉNY. Meg vagy zavarodva? Iszen, ha éppen megszállt a farsangi ördög, kaphatsz te olyan lányt is, akinek ezresekkel van a szobája kikárpitozva. De ennek, mije van ennek a két szép szemén kívül?

BALOGH. *(Felindulással.)* De ha az a két szeme megér énnekem kétszáz ezer pengőt! ha az a gyöngyös szép orcája megér másik kétszáz ezret; ártatlan szép lelke megér egy milliót! Hát hol kapok én ennél gazdagabb teremtetést?

TÉTÉNY. Sokszor magyaráztam neked, hogy a házasság a legbolondabb találmány.

BALOGH. A legokosabb! Különb találmány, mint a repülő gép, mert evvel bele lehet repülni a mennyországba.

TÉTÉNY. Bele ám a fekete pokolba! Husz-huszonkét esztendő elmével okosan házasodni nem lehet!

BALOGH. Nem is az elmémmel házasodok én, hanem a szivemmel. *(Rácsap a mellére.)*

TÉTÉNY. A szivnek nincsen esze.

BALOGH. De van ösztöne: megérzi a maga boldogságát, mint ahogy a szarvas megérzi a forrást mérföldekről!

TÉTÉNY. Ez poézis. Gondold meg, hogy bárkit vesz el az ember, mindig ismeretlent vesz el. Csak az arcát ösmeri, meg a kezét.

BALOGH. Ösmerem én a lelkét is.

TÉTÉNY. Te! Gondold meg, hogy a házasság örökös szerződés.

BALOGH. Sz' éppen az a jó benne, hogy örökös. *(Magának, a gyönyörűség hevével:)* Örökké az enyém lesz, örökké!

TÉTÉNY. *(Panaszosan.)* Fiam, soha így ellenem nem fujtál, nem zúgtál. Igaz, hogy most már nagykoru vagy és én nem parancsolok többé. Ha akarod, apádnak se mondasz.

BALOGH. *(Megöleli.)* Óh édes jó apám!

TÉTÉNY. Hát hallgass egy szavamra!

BALOGH. Hallgatok.

TÉTÉNY. Minden nő veszedelem!

BALOGH. Annuska nem!

TÉTÉNY. Azt mondtad hallgatsz. *(Kiveszi az óráját.)* Hallgatsz két percig?

BALOGH. Háromig is.

TÉTÉNY. A nőt nem lehet megismerni eléggé soha. Minden asszonyban lappang egy-két kígyó. Csak gondold meg, hogy Krisztus urunknak is rendesen az asszonyokból kellett kiűznie az ördögöt. Mármost: minden nő a lehető legszebb alakban jelenik meg a férfi előtt; maga a természet is hazudik mellette, mikor rózsákkal szépíti meg az arcát, és különféle kellemekkel teszi vonzóvá, csak hogy a nő a férfit megfoghassa, örült szerződésbe bolondítsa. De az idő eljár. Gondold meg, hogy a leányi szépség csak olyan, mint páván a toll. Elhull a toll, akkor látod, hogy csakolyan tyúk mint a többi.

BALOGH. *(Eddig is rángatódzott, most kitör.)* Édesapám, én magával sohase ágaskodtam szembe, de ha Annuskát tyúknak mondja... akkor bizony isten...

TÉTÉNY. *(Megretten.)* Nono! Én nem mondtam tyúknak. Csak azt mondtam, hogy... izé... *(Kívágja a hangot)* hát mér nem házasodtam meg én? *(Az én-en van a hangsúly.)*

BALOGH. Mert magának nem volt Annuskája!

TÉTÉNY. Több mint neked! De eszem is vót. Nem öszült ám meg egy hajamszála se asszony miatt.

BALOGH. Mégis lisztes a feje!

TÉTÉNY. Hál'istennek nem a feleségemtől.

BALOGH. (*Viharosan.*) De ugy-e fölkapkodja a gyerekeket az utcán is, aztán csókolgatja őket, meg cukrot hord nekik. Nem szebb volna, ha a maga gyerekeit csókolgatná, azoknak hordaná a cukrot meg az unokáinak!

TÉTÉNY. (*Hátrálva.*) No! Én csak azt mondom, hogy asszony tanítja a férfit sírni. Jusson eszedbe az én száraz bölcsességem, ha majd a könnyed csöpög.

BALOGH. Nem csöpög az sohse. Látott engem valaha sírni?

TÉTÉNY. No majd látlak, ha megházasodol.

TIZENNEGYEDIK JELENET.

ELŐBBIEK, PLÉBÁNOS.

PLÉBÁNOS. (*A karját dörzsölve, jön.*) Mit pöröltök itten? Te, aszongya a doktor, hogy az az orvosság csak szappankocsonya.

TÉTÉNY. Gyere, segíts. Annélkül, hogy tudnád miről van szó, mondd meg nekem, hogy Keszegek mér mentek tönkre?¹²

PLÉBÁNOS. Mér? Vékony erszény, vastag lukszus; az asszony Párisban csináltatta a ruháit.

TÉTÉNY. Hát Ádámék?

PLÉBÁNOS. Szegény Ádám. Volt vóna olyan köszvényes, mint én, jobban vigyázott volna az asszonyra. Nem jössz el velem a budai fürdőbe?

TÉTÉNY. Hát Ölyvedi? Nem megszökött-e a felesége? Hát a fiatal Halápi? Nem jár-e folyton vadászni, csakhogy kívül lehessen a házon. Hát a méltóságos Gyárfás mér lőtte agyon magát?

BALOGH. (*Türelmetlenül.*) Azért, mert a feleségét nem hitták Annuskának! (*El balközépen.*)

(*Többszörös tekedübörgés.*)

TIZENÖTÖDIK JELENET.

PLÉBÁNOS, TÉTÉNY, később KATI, ANNA és MARCI.

PLÉBÁNOS. Mirül beszéltek?

TÉTÉNY. Arrul barátom, hogy felfordul mán a világ. Ez a gyerek olyan volt eddig, mint a kezes bárány. Mindig tanítottam, okosítottam. Ha már valaki megittasodik bor nélkül és hatszáz holdja van, hát az ebadtát bolonduljon bele még hatszáz holdba, nem bánom. De látod, az öreg ember csak olyan már, mint az öreg szita: egyszer csak leakasztják, kamrába vetik.

PLÉBÁNOS. Tudok magyarul, tudok németül, tudok latinul, görögül, de török legyen, ha a te beszédedből csak egy szót is értek!

TÉTÉNY. Azt magyaráztam, hogy ha valaki kergül, hát kergüljön úgy, hogy ne hitvány rózsalevelet tegyen a feje alá, hanem inkább tegyen takarékpénztári könyvet, ami beszél. De legokosabb meg nem házasodni, mert a házasság az állampolitikának legkegyetlenebb találmánya.

¹² Rendező úr kérem: ez az egész jelenet élénk.

PLÉBÁNOS. Má mér?

TÉTÉNY. Mer úgy összeláncolják az örülteket, hogy amikor kijózanodnak, alig mehetnek széjjel.

PLÉBÁNOS. Micsoda örültekről beszélsz?

TÉTÉNY. Az olyan szerelem, amely házasságba lejt, nem egyéb, mint észbeli megzavarodás.

PLÉBÁNOS. Zavarodás ám a te beszéded!

KATI, ANNUSKA, MARCI. *(Kihuzzák hosszúra az asztalt és terítnek.)*

TÉTÉNY. No tessék, még ez is összevesz velem. Nem ti papok vagytok-e éppen azok, akik könnyen összeadtok akárkit akárkivel, de ha szerencsétlen az a férfi vagy az a nő, nem bocsátjátok őket széjjel.

PLÉBÁNOS. Azér kell meggondolni.

TÉTÉNY. De hogy gondolja meg az a husz-huszonegyéves ember, hogy hogyan fog ő gondolkozni harminc-negyvenesztendő korában!

PLÉBÁNOS. Nem úgy van az barátom: akiről az imént beszéltél, mind érdekházasságot kötöttek.

TÉTÉNY. Halápi is?

PLÉBÁNOS. Azt meg testi tűz hajtotta bele. Városligeti kardalos-kisasszonyt vett el. Pezsgő-mámoros fejfel ment az oltárhoz. A testi tűz az se kellő fundamentum. De ha két lélek megtalálja egymást, akkor az megöregedhetik együtt, de a vonzalom nem változik semmitse!

HANGOK KIVÜLRŐL. Tétény! Utolsó dobás!

TÉTÉNY. Megyek! *(Bőszén.)* Tik is csak olyanok vagytok ti papok, hogy prédikáljátok a hetedik szentséget, de magatok ám... mért nem éltek vele, ha szentség? *(El balközépen.)*

KATI, MARCI. *(El.)*

TIZENHATODIK JELENET.

ANNUSKA, PLÉBÁNOS.

ANNUSKA. *(Gondolkozva.)* Hetedik szentség a házasság. *(Kérdőn néz a papra.)*

PLÉBÁNOS. Jól tudod lelkem a katekizmust. Pardon: kisasszony, mindig rámegy a nyelvem a tegezésre. *(Leül a kerti asztalhoz.)*

ANNUSKA. Csak tegezzen pap bácsi. A katekizmusból mindig kitűnő voltam. *(Körülnéz, Halkan.)* Kérem pap bácsi, lesz holnap mise?

PLÉBÁNOS. Bizony nem lesz. Hát nem tudja, hogy elutazom? A köszvényem Budára kívánczik.

ANNUSKA. *(Búsan.)* Eszerint holnapután se lesz.

PLÉBÁNOS. Hát baj az? Urnap után vagyunk, mindössze két vénasszony jár a templomba.

ANNUSKA. Gyónni szerettem volna.

PLÉBÁNOS. *(A kabátját vagy a mellényét huzogatva, kedvetlenül)* Gyónni? Hiszen, ha éppen nagyon fontos, hát elhalaszthatom...

ANNUSKA. Óh azért ne maradjon, ha beteg... Talán nem is nagy bűn... *(A pap füléhez hajlik.)* Ma hazudtam valami háromszor egymásután.

PLÉBÁNOS. *(Megkönnyebbülten.)* Egyéb semmi? No isz az nem olyan nagy bűn. Se nem halálos bűn, se nem Szentlélek ellen való, sem a kilenc idegen bűn közé nem tartozik. Sőt, ha a hazugság azért történik, hogy valami bajt hárítsunk el vagy jót okozzunk, akkor nem is bűn.

ANNUSKA. Nem okoztam vele jót és nem hárítottam el vele bajt, csak... azt mondtam valamire, hogy: nem emlékszem.

PLÉBÁNOS. Jóvá lehet tenni: mondja meg az illetőnek, hogy igenis emlékezik.

ANNUSKA. Nem lehet pap bácsi. Inkább legyónom. Megvárom míg visszatér.

PLÉBÁNOS. Hát így is jó.

ANNUSKA. Köszönöm pap bácsi. *(Ismét körülnéz.)* Még egy kérdést: mondja, mi a véleménye az apácákról?

PLÉBÁNOS. Ha csak gondolok is rájuk, leveszem a kalapomat. Mért kérdi Annuska?

ANNUSKA. *(Habozva.)* Az imént arról beszélgettünk, hogy ki marad agglegény, kiből lesz apáca?

PLÉBÁNOS. Hallottam a szelit. *(Rá néz Annuskára. Más hangon.)* Csak nem akar tán apáca lenni?

ANNUSKA. Mondjuk, hogy a szülőim kívánják.

PLÉBÁNOS. A szülői kívánják? Hm. Ez lehetetlen.

ANNUSKA. Mondjuk, hogy kívánják.

PLÉBÁNOS. A szülőknek engedelmeskedni kell. És ha a maga lelke is Isten felé hajlik.

ANNUSKA. *(Hevesen.)* Odahajlik, odahajlik!

PLÉBÁNOS. Hisz akkor rendben van. De ez lehetetlen. Mindenesetre gondolja meg.

ANNUSKA. Már meggondoltam, pap bácsi.

PLÉBÁNOS. *(Maga elé néz s tünődve vállat von.)* Elvégre van még két leánytestvére: a család nem veszít vele, sőt a testvérek nyernek is.

ANNUSKA. *(Élénken.)* Nyernek, ugy-e?

PLÉBÁNOS. Nagyobb lesz a hozományuk. *(Kitörve.)* Dehát micsoda bolond gondolat ez! Talán a prépost... *(Annuskára mered.)* Persze, hogy a prépost! Mingyárt beszélek a szülőkkel. *(Indul balra az előtér felé.)*

ANNUSKA. Az istenért, ne szóljon! Hát ellenzi, pap bácsi? Hiszen az imént mondta, hogy kalapot emel az apácák előtt, és hogy aki az Istenhez hajlik...

PLÉBÁNOS. *(Meghökken.)* No persze, persze... Hát komoly beszéd ez?

ANNUSKA. Már minden elő van készítve: a klostrom, a prépost-bátyánk, minden, minden, csak még a szülőim beleegyezése kell. Pap bácsi: a maga kezében van a lelkem.

PLÉBÁNOS. Hát... ha ennyire vagyunk.

ANNUSKA. Megteszi? Igérje meg, hogy megteszi: beszél velők.

PLÉBÁNOS. *(Némi habozás után, vagyis egy mozdulattal ezt fejezi ki: «Hát ha így van, mit tehetek egyebet.» Kezet nyújt.)* Igérem. De persze csak akkor, ha visszatérek.

ANNUSKA. Akkor, akkor. És *(a tornác felé pillant)* addig tekintse gyónásnak a beszélgetésünket pap bácsi! *(Kézzel könyörgő mozdulat, s bemegy a szobába.)*

PLÉBÁNOS. *(Utána néz, aztán tűnődve jár fel-alá.)*

TIZENHETEDIK JELENET.

KATI, NAGYISTVÁNNÉ *(konyha felől)*, később MIND.

KATI. *(Hozza balról, a háttérből a tálat.)*

MARCI. *(Most már pitykés dolmányban, fehér cérnakeztyűben, hozza a bort, s időnkint később a szikvizet.)*

NAGYISTVÁNNÉ. *(Kiszól.)* Asztalon az étel. *(Marcinak.)* Eredj, hídd az urakat!

(Marci el.)

PLÉBÁNOS. *(Megáll a korlátnál balról és a kert felé fordul. Karja keresztbe van fonva. Az állát az ujjára támasztja.)*

KATI. *(Susogva Nagyistvánnénak.)* Miklós úrfi borzasztóan pitvarol a kisasszonynak.

NAGYISTVÁNNÉ. *(Félvállról.)* Mit csinál? *(Nem a mit-en van a hangsúly.)*

KATI. Pitvarol. Szödi neki a csillagokat. Nem baj talán?

NAGYISTVÁNNÉ. Mit mondott neki?

KATI. Azt mondta, hogy *(érzelmesen)*: Óh Annuska. Ögyebet nem hallottam.

(Nagyistván, Tétény, Balogh, Vas, János-barát, Jegyző, Körorvos, Egy kis fiu. Jönnek, s Nagyistvánné helymutatása szerint leülnek.)

EGY KISFIU. *(5-6 éves.)* Főúr, a néni küldött. Tessék hazajönni.

NAGYISTVÁN. Te csak nem még el?

PLÉBÁNOS. Tudod, hogy utazom. Hajnalban indulok. *(Kezet fog valamennyivel.)*

PLÉBÁNOS. *(Visszaszól.)* Maga csak mulasson, barát. A szolga beereszti a csengetésre. *(Jobbközépen el.)*

JÁNOS-BARÁT. Hát Annuska?

MIND. Hát Annuska?

NAGYISTVÁNNÉ. *(Halkan.)* Ne bántsák: odabe van, - imádkozik. *(Elmegy megnézni be a szobába.)*

NAGYISTVÁN. Még a klastromban érzi magát.

KATI. *(A tálat tartja Téténynek, János-barát mellett.)* No tisztelendő úr! *(Ez a mosolygós felkiáltás nem a társasághoz van intézve.)*

MIND. Mi az?

KATI. A lábamat...

JÁNOS-BARÁT. *(Röstelkedve.)* Azt hittem, az én lábam. Viszket a lábikráim, oszt' véletlenül az övét vakartam. Hü, de meleg van itt!

(Innen gyorsmenetű a beszélgetés.)

MIND. Ah! Hát így vagyunk.

NAGYISTVÁN. Itt a libacomb hé, a tálban!

JÁNOS-BARÁT. Ugyan ne tréfáljatok, hát megesik ez. Életemben először történik ilyen tévedés. *(Katihoz boszusan.)* Eredj a pokolba, mit állsz ide ilyen közel!

TÉTÉNY. No János-barát, ez lesz a csemege a klostromban, mielőtt ott ebédelek!

KÖRORVOS. Én holnap éppen oda megyek.

JÁNOS-BARÁT. Ne bolondozzatok! Mit gondoltok! Nem is képzelitek, milyen rettenetesen büntetik: a barátokat.

MIND. Ugyan?

JÁNOS-BARÁT. Földalatti börtön; penészes szalma; kenyér és víz. Ha nagy a vétség: eleven befalazás.

JEGYZŐ. Hohó, ezt nem szabad: ez törvénybe ütközik.

NAGYISTVÁNNÉ. *(Visszatér.)*

JÁNOS-BARÁT. Ki tudja meg? A barátot ma Pozsonyba teszik, holnap Pápára, holnapután Andocsra. Senkise járhat utána: hová lett. *(Meglöki a jegyzőt.)*

BALOGH. No ez felháborító! És nem hagyják el a barátok a klostromot?

JÁNOS-BARÁT. Nem. Inkább jól viselik magukat. Még éellenem se volt soha semmi panasz.

KÖRORVOS. Ez nem bizonyítja, hogy hasonlítasz a liliumhoz.

ANNUSKA. *(Jön s leül az anyja mellé szembe Baloghhallal.)*

BALOGH. Liliumról beszélünk, kert alatt jár. *(Felkapja az előbbi tálat s Annuskának tartja.)*

ANNUSKA. Köszönöm: ma péntek van, este böjtölök.

KÖRORVOS. Én azt hittem, hogy a középkor már elmúlt. Ime: a klostromban még tart.

JÁNOS-BARÁT. A klostromokban nincs se középkor, se ó-kor, se új-kor: az igazi szerzetes a biblia századában él.

NAGYISTVÁN. Mégis egy neme ez az öngyilkosságnak. Fenjárom halottak.

BALOGH. És érdekes, hogy akadnak mindig, akik így elevenen eltemetik magukat.

VAS. Ha valaha olyan fájdalom érne, hogy öngyilkosságra gondolnék - *(Nyomatékok nélkül mondja.)*

TÉTÉNY. Ne beszélj ilyen vadakat!

VAS. Az nagyobb öngyilkosság, ha az élő ember az élő fájdalommal temeti el magát.

JÁNOS-BARÁT. *(Fölkel. Egyik kezében lúdcomb, másikban borosüveg.)* Nézzetek rám: nem vagyok-e én az élő fájdalom!

MIND. *(Nevetnek.)*

JÁNOS-BARÁT. *(Torkát köszörüli. A falusi tósztozók páthoszával.)* Tisztelt társaság! Nincs ma se karácson, se husvét, se névnap, mégis úgy látom: piros ünnep virradt erre a hajlékra.

MIND. Halljuk, halljuk.

VAS. *(Bemegy feltűnés nélkül a pianínóhoz.)*

JÁNOS-BARÁT. *(Vidám arccal.)* Odaki az erdön nyílik a vadrózsa, itt ennél a háznál szelid rózsza nyílik. Áldja meg az Isten a ringató bokrát *(Nagyistvánnéra mutat)*, amelyben fakadott, bimbózott, kivirult; áldja meg az Isten azt a vén diófát *(Nagyistvánra mutat)*, amely lombjával szélről, naptól védte, szerető árnyékán így fölnevelgette. S engedje az Isten, hogy hamar megérje teljes virulását *(nem pillant Baloghra)* annak a kebelén, aki méltó reá. Az Isten éltesse az ünneplő házat, amelynek madárkája visszatért *(Marci szódásüvegből föccsent a háta mögött. Boszankodva visszatekint)*. Mit föcsölsz itt! Vigyen el az ördög! és az Isten éltesen bennünket is, hogy még sokáig gyönyörködhessünk egymásban és az Istennek áldásaiban.

MIND. Éljen! Éljen! *(Kocintanak.)*

VAS. *(Tust ver a zongorán, aztán igen halkán játszik.)*

ANNUSKA. Mondja tisztelendő úr: az önök klastromában is ugyanolyan szabályok vannak, mint az apácáknál?

JÁNOS-BARÁT. Éppen ugyanolyan, csak a ruha más. *(Egy nagy pohár bort felhajt.)*

ANNUSKA. Mától fogva többre becsülöm a barátokat. *(Felkel.)* Nini, tisztelendő úr, hát maga nem bőjtöl?

JÁNOS-BARÁT. *(Kissé megzavarodik.)* Én? Én kódulok azok helyett, akik odabe vannak, azok meg bőjtölnek én helyettem. Így egyezkedtünk. *(Marcinak kis papirost ad át.)* Az öreganyádnak hoztam köhögésszerű. Hét miatyánk közbe kell beszélni lefekvéskor.

VAS. *(Most már erősebben játsza a mellékelt lassu magyart.)*

NAGYISTVÁN. *(Örömmel.)* Hol szedted ezt a nótát öcsém? Anyjukom, hallgasd csak! Emlékszel rá?

NAGYISTVÁNNÉ. Csakugyan az.

NAGYISTVÁN. *(A vendégeknek a daltól meghatottan.)* Ezelőtt harminc esztendővel, itt a verandán... épp akkor is a kántor játszott, a megboldogult. A feleségem olyan leány volt, mint Annuska, de éppen olyan. *(Nagyistvánnéhoz.)* Te lelkem, még a ruhád is ilyenféle volt, mint ma Annuskán.

NAGYISTVÁNNÉ. Te meg ilyenforma legényember voltál, mint Miklós.

NAGYISTVÁN. Igaz.

NAGYISTVÁNNÉ. Te Annuska, ugyan járd el kedvesem!

BALOGH. Megengedi Annuska?

ANNUSKA. *(Némi vonakodás után enged. Arca méléző marad, de azért nem kelletlenül táncol. A táncban nem szemben állanak, hanem egymás mellett, szemben a nézőtérrel. A tánc a kétlépéses lassu magyar.)*

BALOGH. *(Boldog mosolygó arccal táncol.)*

NAGYISTVÁN. Így volt, így. *(Gyönyörködve néz.)*

NAGYISTVÁNNÉ. *(Az ura vállára hajolva nézi a táncot.)* Egy rég elmúlt boldog estém íme visszatért.

(A tánc e mondás után még néhány lejtés.)

(Kárpit.)

MÁSODIK FELVONÁS.

A szinpad csakaz ami az első felvonásban volt.

ELSŐ JELENET.

NAGYISTVÁNNÉ, ANNUSKA, kisvártatva PLÉBÁNOS, NAGYISTVÁN.

NAGYISTVÁNNÉ. *(Meggybefőttes üveget kötöz Annuskával.)*

PLÉBÁNOS. *(Balközépen jön. Ruhája mint az első felvonásban, csak a kalapja új.)* Jónapot tekintetes asszony. Jónapot Annuska. Itthon van-e édesapa?

NAGYISTVÁN. *(Kilép az ajtón.)* Isten hozott! Hallom: az este érkeztl. *(Kezet nyújt.)* No, hogy használt a víz?

PLÉBÁNOS. Újjá születtem! Nézd: *(A karjával szélmalmoz.)* Nézd: *(A ballábát emelgeti.)*

NAGYISTVÁN. Hálistennek.

NAGYISTVÁNNÉ. Tessék. *(Leülni.)*

ANNUSKA. *(El.)*

PLÉBÁNOS. Hát itthon mi ujság?

NAGYISTVÁN. Hát barátom nem egyéb csak az, hogy előbb volt cséplés, mint aratás.

NAGYISTVÁNNÉ. Elverte a jég mindenünket.

PLÉBÁNOS. Hallom ám: sír az egész falu. De hát csak maradt valami?

NAGYISTVÁN. Tán húsz holdra való.

PLÉBÁNOS. *(Mozdulattal fejezi ki, hogy ez nagy szerencsétlenség.)*

NAGYISTVÁN. Kétségbe vagyunk esve barátom. Még csak ez kellett. A nyakamon egy csomó adósság, még az apámét se fizettem ki. Aztán itt ez a leány, férjhezmenő korban, ez is egy neme az adósságnak. Maholnap a másik kettő is felnyullad és érdeklődni fog a bálók, divatlapok iránt.

PLÉBÁNOS. Éppen erről beszélnek veletek Péter. A prépost bátyád velem volt a fürdön.

NAGYISTVÁN, NAGYISTVÁNNÉ. Ott volt?

PLÉBÁNOS. Ott. Aztán többi közt arról is beszélgettünk, hogy a te Annuskád nagy gond a házon. Mert hiszen a szeretet gondjai a legsúlyosabbak. Az arany nehezebb a vasnál.

NAGYISTVÁNNÉ. Hát talán megsegít az Isten.

NAGYISTVÁN. Meg Holdován Jóska, az uzsorás.

PLÉBÁNOS. Csak nem adod oda a gyapjudat negyedáron!

NAGYISTVÁN. Mit tehetek mást?

PLÉBÁNOS. És a prépost?

NAGYISTVÁN. *(Kézmozdulattal.)* Messze van tőlünk.

NAGYISTVÁNNÉ. Mikor pappá lett, azt írta az uramnak: «Meglásd nem lesz Isten-áldása az életeden.» Azóta haragban vannak.

NAGYISTVÁN. Nem adnám a családomat semmiféle prépostságért.

PLÉBÁNOS. *(Az előbbi hangon folytatja.)* Hát nézzétek, arról beszélgettünk a préposttal, hogy ez a leányka igen istenfélő, szinte nem is való közénk. Kifehérlík a lelke ebből a környezetből, mint a lilium a kerti virágok közül.

NAGYISTVÁN. Hát tisztalelkű, az igaz.

NAGYISTVÁNNÉ. Sok örömünk van benne.

PLÉBÁNOS. Hát arról beszélgettünk, hogy mivel az ő lelki világa más, mint a miénk, és tireátok elkövetkezett a hét sovány esztendő, talán neki is, nektek is az lenne a legjobb, ha belépne a klostomba.

NAGYISTVÁN. *(Megbotránkozva.)* Hová gondolsz!

NAGYISTVÁNNÉ. Isten őrizzen attól!

PLÉBÁNOS. A klostom főasszonya idős és beteges. Annuskát az apácák rajongásig szeretik. Már eddig is velük élt, velük társalgott; az asztalukhoz ültették, szobájukba, az összes cellákba szabad volt neki bármikor belépnie.

NAGYISTVÁN. *(Türelmetlenül.)* Node ilyet ne is beszélj!

PLÉBÁNOS. *(Folytató hangon.)* A prépostnak is sokat nyom ott a szava. Barátom, ha idővel a főasszony meghal, bizonyos, hogy Annuskát választják meg a helyébe.

NAGYISTVÁNNÉ. Node ez nem lehet.

PLÉBÁNOS. A főasszony grófi családból való.

NAGYISTVÁN. Képtelenség.

PLÉBÁNOS. Sok előkelő nő van ott.

NAGYISTVÁN. Ne beszélj már többet róla!

PLÉBÁNOS. *(Vállat von.)* Amint gondoljátok. Azt hittem, titeket gondtól szabadítalak meg, Annuskát meg boldoggá tesszük.

NAGYISTVÁN. Boldoggá...

NAGYISTVÁNNÉ. Ilyen módon!

PLÉBÁNOS. Neki ez a vágya!

NAGYISTVÁN. Már hogy volna ez a vágya!

PLÉBÁNOS. Ez és semmi egyéb.

NAGYISTVÁN. Mondta? Neked mondta?

PLÉBÁNOS. *(Habozva.)* Hát... mondta igen.

NAGYISTVÁN. Hogy apáca akar lenni!

PLÉBÁNOS. Hogy apáca akar lenni.

NAGYISTVÁN. *(Feldurran.)* No ez merő örültség! *(Haragosan kiált.)* Annus! Hol vagy Annus!

NAGYISTVÁNNÉ. Kérlek ne hirtelenkedj! Ez csak olyan leányi ábrándozás.

PLÉBÁNOS. Te mingyárt fejszével vágnád ki a fűszálat is.

NAGYISTVÁN. De hogy mer ő ilyet gondolni!

NAGYISTVÁNNÉ. *(Kérlelő hangon.)* Node ez csak olyan májusi gondolat.

NAGYISTVÁN. *(A plébánosnak megbotránkozó hangon.)* És te helyesled!

PLÉBÁNOS. Aki az Úr oltárához vonzódik, a legszebb uton van. Egekből szálló sugár érintette szíven -

NAGYISTVÁN. *(Boszusan.)* Frázisok! Vízrel festett képek a te vén latin könyveidben. Az élet élet! Én azt akarom, hogy bölcsődalokat énekeljen a lányom, nepedig zsoltárokat. *(Vádló hangon.)* Te beszélted rá!

PLÉBÁNOS. Dehogysis! Inkább lebeszéltem volna róla, ha hallgatott volna rám.

NAGYISTVÁNNÉ. Ugyan Péter, hát én nem éppen így voltam-e, mikor a klostorból kikerültem? Ez a kívánság csak olyan a lányoknál, mint a fiuknál a huszárságra vágyás. Azér nem minden fiu lesz huszár és nem minden leány lesz apáca.

NAGYISTVÁN. No de ilyen nagy lány! hiszen ez már nem gyermek! Aztán gondold meg: milyen akaratos volt egész életében.

(Marci jön és lapot, leveleket hoz a konyha felől.)

PLÉBÁNOS. *(Az óráját nézi.)* Kedves barátom, ha valaki az Istennek van szánva, ember azt el nem térítheti. *(Más hangon.)* Megyek keresztelni, de mingyárt visszajövök. *(El jobbra.)*

NAGYISTVÁN. *(A leveleit nézi.)* Fizetési felszólítás. *(Sarokba csapja.)*

(Az itt következőkben mindegyik beszél, s egymás felé fordulva beszélnek, de egyik se vigyáz a másik szavára.)

NAGYISTVÁNNÉ. Különös, hogy az a Balogh nem nyilatkozott. Folyton itt röpköd Annuska körül, és a leány is szívesen beszél vele.

NAGYISTVÁN. Tessék: megovatólták a váltómat. *(Boszusan zsebredugja.)*

NAGYISTVÁNNÉ. Tegnap tenniszt játszottak. Annus tanította Baloghot. És ma apáca akar lenni? Igaz, hogy nekem is folyton példálódzott. De azt gondoltam, hogy ez a vágya elpárolog itt a szabad levegőn, mint ruháról a naftalin.

NAGYISTVÁN. Holdován ír, hogy ma eljön. Kénytelen vagyok a lelkemet is eladni. Ez a jégverés agyon vert engem is tíz esztendőre. *(Más levelet bont.)* Te! a prépost ír.

NAGYISTVÁNNÉ. Ne is bontsd fel. Hiszen tudjuk már mit akar.

NAGYISTVÁN. *(Unalommal olvas.)* Kedves öcsém... Annuska bizalommal írt... Te tartozol magadért is ezzel az áldozattal Istennek...

NAGYISTVÁNNÉ. Tessék: még ide is tartozol.

NAGYISTVÁN. De különben is biztosítlak, hogy amilyen művelt és kedves, néhány év alatt...

NAGYISTVÁNNÉ. Éppen kitűnő asszony lesz belőle.

NAGYISTVÁN. ...főasszony válik belőle. *(Fokozatosan-emelkedő hangon.)* Tudom, hogy nehéz beleegyeznetek, de én azon esetre... kétszáz ezer koronával kárpótollak. *(Még egyszer elolvassa hűledezve meredt szemmel.)* Kétszáz ezer koronával kárpótollak.

NAGYISTVÁNNÉ. *(Összecsapja a kezét s a férjére bámul.)* Kétszáz ezer korona!

NAGYISTVÁN. *(Káprázva.)* Kétszáz ezer korona!

NAGYISTVÁNNÉ. Node Annuskát nem adhatjuk. *(Ezt mondva, nem a férjére néz. A hangnak ki kell fejeznie az anyai szív tiltakozását.)*

NAGYISTVÁN. *(A levélbe bámul, gépiesen.)* Persze hogy nem adhatjuk. *(Olvas.)* Ezt a pénzt azonnal megkapod, mihelyt arról értesítesz, hogy Annuska a klostomba beléphet. *(Fölkel és jár.)* Tízezer forint elég lenne, hogy a mi zilált szalmánkat rendezzem.

NAGYISTVÁNNÉ. *(Sohajt.)*

(A következő párbeszéd lassu menetű.)

NAGYISTVÁN. *(Nyugtalanul fel és alá jár. Hosszu szünet.¹³ Megáll, s a feleségére néz. Bátortalan hangon.)* Elvégre vannak ott grófkisasszonyok is. *(Csend.)*

NAGYISTVÁNNÉ. *(Annélkül, hogy a férjére nézne, tehát maga elé gondolkozva.)* Sok előkelő család adja a gyermekét apácának. *(Csend.)*

NAGYISTVÁN. *(Folytatja a sétát.)* És még ez a pénz kamatozna is addig, míg a másik két leányunk férjhez nem megy.

NAGYISTVÁNNÉ. S ha elvégre úgy határoznánk, haza is jöhetne, amikor akar, hiszen igen szeretik.

NAGYISTVÁN. Amint a pénz belép az ajtón, az adósság kiröppen az ablakon.

NAGYISTVÁNNÉ. Hiszen ha főasszony, ő parancsol, ő magamagának adhat engedelmet, vakációkat.

NAGYISTVÁN. *(Leül, ismét a levélbe néz.)* Azon esetre kétszáz ezer koronával kárpótollak, s ezt a pénzt azonnal megkapod... A leányért vagy magam megyek, vagy két apáca. *(A feleségére bámul. Kis szünet.)*

(Erős kutyaugatás.)

MÁSODIK JELENET.

KATI. *(Jön jobbról.)* Holdován úr van itt.

NAGYISTVÁN. Nem vagyok itthon.

HARMADIK JELENET.

ELŐBBIEK, HOLDOVÁN.

HOLDOVÁN. *(Jobbról jön.)* Jónapot, jónapot.

NAGYISTVÁNNÉ. *(Hidegen ül.)*

NAGYISTVÁN. *(Felteszi a kalapját, szárazon.)* Nem vagyok itthon.

¹³ Kérem a rendezőt, hogy ezt a hosszú szünetet tartassa meg. Legalább is négyszer menjen Nagyistván fel és alá, s az asszony üljön gondokba merülten, mozdulatlanul.

HOLDOVÁN. Hát hallom, hogy a jég elverte a határt.

NAGYISTVÁN. *(Oldalpillantással végigméri.)* Nem vagyok itthon.

HOLDOVÁN. De kérem... iszen...

NAGYISTVÁN. *(Emeltebb hangon.)* Nem vagyok itthon!

HOLDOVÁN. Kérem, megbántottam valamivel? Ezer bocsánat. *(Kézet nyújt.)* Én kissé nyers-természetű vagyok, de alapjában...

NAGYISTVÁN. *(A kezét hátradugja, kiáltva.)* Nem vagyok itthon. *(Feláll. Feléje megy.)*

HOLDOVÁN. *(Hebegve kihátrál, jobbra a tornácon el.)*

NAGYISTVÁN. *(Diadalmasan.)* Ezzel tartoztam a gyomromnak. *(Jobb középen el.)*

NEGYEDIK JELENET.

NAGYISTVÁNNÉ, JÁNOS-BARÁT.

JÁNOS-BARÁT. *(Jön lappangva balról a kert bokrai között. Ruhája barna viseltes zakó. Hóna alatt kis motyó.)* Phű de meleg van itt! *(Vagy háromszor mondja.)*

KATI. *(Elviszi a befőtteket.)*

NAGYISTVÁNNÉ. *(Átnéz a lombokon.)* Ki az ördög ez? de ismerős. *(A kert felé lép.)*

JÁNOS-BARÁT. *(Siralmas arccal.)* Kezét csókolom. Nincs itt a plébános úr?

NAGYISTVÁNNÉ. Hát magát mi lelte?

JÁNOS-BARÁT. Nincs itt a plébános?

NAGYISTVÁNNÉ. Nincs. Csak nem vetkőzött tán ki?

JÁNOS-BARÁT. Tekintetes asszonyom, rejtsem el engem, mert megöl a csúfság.

NAGYISTVÁNNÉ. Mi történt magával?

JÁNOS-BARÁT. Végem van! elkártyáztam mindenemet.

NAGYISTVÁNNÉ. A csuháját is?

JÁNOS-BARÁT. Azt is. Mikor már nem volt pénzem, még egy tételt megriszkiztam. Tekintetes asszonyom, a tökász volt a kezemben és véletlenül megláttam, hogy makktizes következik. A báró rám szól, hogy aszongya: «Barát, mire játszol, tedd ki!» - «A csuhámra mondok, - száz forintot ér». «Tedd ki aszongya, másképp nem gílt!» Ő is kivágja a százast, a csuha mellé. *(E beszélgetés alatt kendőjével a homlokát törülgeti.)* Ördög vigye a cudar kártyását, hát úr az ilyen?

NAGYISTVÁNNÉ. Nem értem.

JÁNOS-BARÁT. Nem érti? Hát ő volt a bankadó, s neki is huszonegye lett.

NAGYISTVÁNNÉ. No nagy meggondolatlanság János-barát.

JÁNOS-BARÁT. Könyörögtem, hogy adja vissza. Felajánlottam neki kordémat, számaramat. Váltót is kínáltam. Nem kellett neki, csak a csuha. Kitömette szénával és betétette a fegyvertárába. Hát főur az ilyen? Fősvény csiszlik! Alábbavaló rendű az utszéli köszörűsnél.

NAGYISTVÁNNÉ. Dehát hogyan jut most haza?

JÁNOS-BARÁT. Hiszen ezt szeretném én is tudni. Kérek itt egypár napra szállást.

NAGYISTVÁNNÉ. Adunk szívesen.

JÁNOS-BARÁT. Aztán van itt a faluban valami szabó is.

NAGYISTVÁNNÉ. Csak olyan paraszt-szabó.

JÁNOS-BARÁT. Mindegy, csak szabni tudjon. Posztót már hozattam a városból. *(A nála levő motyó az.)*

NAGYISTVÁNNÉ. Sz' akkor rendben van minden. *(Szól balra hátra.)* Marci!

MARCI. *(Jön.)* Tessen parancsolni.

NAGYISTVÁNNÉ. Szaladj Lukács szabóért. Mondd neki, hogy azonnal jöjjön. A mértéket is hozza.

MARCI. Értem instálom. *(El.)*

JÁNOS-BARÁT. Péter itthon van-e?

NAGYISTVÁNNÉ. Itthon, csak kiment a szérü felé. *(Kati jön befőttert.)*

JÁNOS-BARÁT. Kérek addig is valami köpönyeget, vagy mit, hogy ne legyek ilyen madárijesztő.

NAGYISTVÁNNÉ. A szürke köpönyeget, vagy a barnát? A barna paposabb. Kati, ereddj hozd ki az úrnak a barna köpönyeget.

JÁNOS-BARÁT. *(Katihoz)* No, mit bámulsz, tán még nem láttál intelligens embert.

NAGYISTVÁNNÉ. *(A baráthoz.)* De jó is hogy jött: maga ismeri a klastromi életet. Ugy-e csak jót mondhat az apácákról?

JÁNOS-BARÁT. Mondhatok jót is, rosszat is, amint kívánni méltóztatik.

NAGYISTVÁNNÉ. Rosszat is!

(Kati kihozza a köpönyeget.)

JÁNOS-BARÁT. *(Gyorsan felölti.)* Rosszat nem igen, csak jót.

ÖTÖDIK JELENET.

ELŐBBIEK, NAGYISTVÁN, később a PLÉBÁNOS.

NAGYISTVÁN. *(A melegtől szenvedve jön jobbról.)* No, ma erős a nap, pedig még hol van kánikula. Annuskát nem találom. Nini János-barát. Szervusz pajtás! Hát megint erre kószálsz?

JÁNOS-BARÁT. *(Jobbra néz az érkező plébánosra.)* Vargabetűt csináltam: most az egyszer erre megyek haza.

PLÉBÁNOS. *(A melegtől tikkadozva.)* Még nincsenek itt. Mondtam, hogy jöjjenek át értem. E: János-barát! Hogy kerül ilyen hamar megint errefelé?

JÁNOS-BARÁT. Megváltoztattam a körjáratot.

PLÉBÁNOS. És mi oka volt ennek?

JÁNOS-BARÁT. *(Zavarodottan.)* Hát sok minden: tűzvész... földindulás... záporosó... felhőszakadás, árvíz egyes községekben.

NAGYISTVÁNNÉ. *(Kiviszi a maradék befőttet.)*

PLÉBÁNOS. Árvíz? Még árvíz is volt?

NAGYISTVÁN. Ilyen szárazságban! Hol?

JÁNOS-BARÁT. Arra délfelé borzasztó záporok voltak. Hidakat ragadott el az árvíz, és bölcsőket is láttam, benne a síró csecsemők. A kordémat is csak úgy bírtam megmenteni, hogy kötéllel egy fűzfához kötöttem.

PLÉBÁNOS. No ez csudálatos, hogy mink erről nem hallottunk.

NAGYISTVÁN. A lapban se volt egy betű se. Már látom, hogy más lapra kell áttérnem. De micsoda köpönyegben vagy te!

PLÉBÁNOS. Ilyen melegben!

NAGYISTVÁN. Vesd le az ebattát, hát mit -

JÁNOS-BARÁT. Dehogy vetem. Fázom én barátom. Kilelt a hideg. *(A fogát vacogtatja.)* Tessék: most is rajtam van.

NAGYISTVÁN. A hideg lel? *(Fölkel, ünnepiesen.)* No barátom, te kigyógyítottál engem egy kegyetlen gyomorkatarusból, én kigyógyítalak téged a hideglelésből. Ezzel tartozom neked. *(Indul.)*

JÁNOS-BARÁT. *(Ijedten.)* Kérlek, ne fáradj vele!

NAGYISTVÁN. Nem, barátom, te megmentetted az életemet, *(kiált)* Kati! én hálistennek visszaszolgálhatom.

(Kati jön.)

PLÉBÁNOS. Mingyárt láttam a képén, hogy nincs rendben ez az ember.

NAGYISTVÁN. *(Katinak.)* Hozzál be egy kis kanál paprikát, egy pohár essővizet és félpohár petróleumot.

(Kati el balra.)

JÁNOS-BARÁT. *(Ijedten.)* Kérlek az nem használ!

NAGYISTVÁN és PLÉBÁNOS. *(Letorkolják.)* Használ! Biztos szer!

PLÉBÁNOS. Százszor kipróbáltuk.

NAGYISTVÁN. De micsoda köpönyeged van neked? Szentuccse olyan, mint az enyim.

PLÉBÁNOS. Én is nézem már.

JÁNOS-BARÁT. *(Boszusan.)* Dehogy olyan! Láthatod, hogy világosabb.

PLÉBÁNOS. Inkább sötétebb.

JÁNOS-BARÁT. Hát persze, hogy sötétebb.

KATI. *(Behozza a rendelteket s el.)*

NAGYISTVÁN. *(Buzgón keveri.)* No barátom, a jószerencse fordította erre a kordédát.

JÁNOS-BARÁT. Én azt nem iszom meg.

NAGYISTVÁN. Debizony megiszod!

PLÉBÁNOS. Meg kell innia!

NAGYISTVÁN. De le is fogatlak, ha csökönyösködöl! Micsoda örültség ez. *(Kikiált:) Marci!*
Nem hiszed, hogy lefogatlak?

(Marci jön.)

JÁNOS-BARÁT. De már elhagyott a hideg.

NAGYISTVÁN. Visszatér! Iszod vagy nem iszod?

PLÉBÁNOS. *(Jó akarattal.)* Meg kell gyógyulnia, János-barát.

JÁNOS-BARÁT. *(Kelletlenül iszik belőle.)* Elég.

NAGYISTVÁN. Nem: ezt mind meg kell innod.

PLÉBÁNOS. Csak fel egyhajtókára!

JÁNOS-BARÁT. Már is jobban vagyok. *(«Nem kell több» - mozdulat.)*

NAGYISTVÁN. No látod! Hátha még mind megiszod. Csak be! Beléd töltetem!

JÁNOS-BARÁT. *(Kelletlenül megissza. Panaszosan.)* Legalább borban adtad volna!

HATODIK JELENET.

ELŐBBIEK, NAGYISTVÁNNÉ, ANNUSKA.

NAGYISTVÁNNÉ. *(Vizes kendőt hoz.)*

ANNUSKA. *(Vizes edényt hoz.)*

NAGYISTVÁNNÉ. A hideg leli? Hát mért nem szólt mingyár? *(Nagyistvánnak.)* Te is ahelyett, hogy ágyba fektetnéd, itt fogod diskurálásra. *(Megmártja a kendőt az Annuska edényében s felköti a János-barát fejére.)* Egy másikat a gyomrára, aztán lefekszik János-barát; jó három dunyhával betakarjuk, holnap aztán semmi baj. Annuskám szólj Katinak, hogy abból a keserű teából főzzön hamar. *(Tuszkolja Jánost.)* Tessék csak be az ágyba.

NAGYISTVÁN, PLÉBÁNOS. *(Betuszkolják a szobába.)* Ágyba! Ágyba!

EGY ASSZONYCSELÉD. *(Nagy dunyhát visz át a szinen a konyhából a szobába.)*

JÁNOS-BARÁT. *(Az ajtóban visszafordul.)* Kérek ahelyett a keserű tea helyett inkább egy üveg veres bort. *(El.)*

HETEDIK JELENET.

ANNUSKA, SÁRI.

ANNUSKA. Jónapot Sárikám. Isten hozott. *(Megcsókolja. Annuska most egyszerű fodortalan indigókék vagy fekete ruhába van öltözve. A karján munkakosár.)*

SÁRI. *(Titkolózzón int.)*

ANNUSKA. A levél?

SÁRI. Megjött. Édesatyádnak is jött. *(Odaadja.)*

ANNUSKA. Gyerünk le a kertbe. *(Lassan felbontja.)* «Kedves Annuskám, szívemből örülök a te gondolkodásodnak. Tudod, hogy te vagy nekem a legkedvesebbem ezen a világon. Ebből olvasd ki magadnak azt a választ, amit éntőlem bármikor bármiben óhajtasz.» Óh az aranyos prépostbácsi! Most már csak apácskától félek.

SÁRI. Majd eligazítja őt is a prépostbátyád. *(A kerti asztalhoz ülnek.)*

ANNUSKA. Nézd *(az apácafőkötőt előveszi a munkakosárból)*, már ezt is megvarrtam. *(Felteszi.)* Illik?

SÁRI. *(Egy mozdulattal igazítja a főkötőt.)* Te leszel a legszebb apáca a klostromban.

ANNUSKA. Ma reggel már éppen imádkoztam. A tükör előtt imádkoztam, hogy lássam magamat: tudok-e olyan áhitatosan imádkozni, mint Terézia testvér. Nem tudok. Ahogy ő térdel a templomban, az a két sötétkék szeme, az csupa imádság. *(Jobbra pillant.)* Jaj, meg ne lássanak! *(Lekapja a gallért és a kosárba gyűri. Imádságos könyvet vesz onnan elő és a képeket mutogatja.)* Ez itt Szent-István. Ezt bérmláskor kaptam. Ez itt Szent-Antal, a páduai; ez Szent-Erzsébet, Szűz-Szent-Margit, Szent-Anna. Szent Annám van három. Senkise jön, csak Kati volt erre.

SÁRI. Ejnye, de szép ez. *(A távolba pillant a háttér balsarka felé.)* Balogh jön!

ANNUSKA. *(Örömmel.)* Jön? *(Feláll a székre vagy az asztalra és a távolba néz.)* Ő az! Gyönyörűen üli a lovat!

SÁRI. De nevettem tegnap, mikor egyre azon okoskodott, hogy veled négyszemközt beszélhessen. Te, Annus, az a Balogh úgy gyűlöl már engem, mint a sárgarépat.

ANNUSKA. Ma délelőtt is itt járt.

SÁRI. Itt?

ANNUSKA. Csakhogy én, amint megláttam, uzsgyi be a konyhába! A szakácsasszony éppen dagasztott. Én is lerántom hamar a blúzomat, neki a tésztának!

SÁRI. És dagasztottál!

ANNUSKA. Oly buzgón, mintha mindig azt gyakoroltam volna. Balogh csak édesapám után kérdezősködött; tudhatta pedig, hogy nincs itthon: hiszen ma kezdték az aratást. Csakhamar hallom, hogy engem is kérdez: «Hol van Annuska?» - Olyan édes hangon tud kérdezni! *(Egy mély szemlehungyás után.)* Mondják, hogy a konyhán vagyok. Egy perc múlva ott van. Bekukkan az ajtón: «Jó napot, Annuska!» - «Jónapot, - felelem és visszafordulok, - akar kezet fogni velem!» Jaj, akkor veszem észre, hogy a blúz nincs rajtam... A mosolygás ijedséggé dermedt az arcomon és én befutottam a kamrába. De azt mondják, Miklós is elpirult. *(Maga elé néz mozdulatlanul.)*

SÁRI. Pedig egyszer végre is kell vele beszélned. Ma már kéthete, hogy idejár és reménykedik.

ANNUSKA. *(Kis szünet után.)* Nem merek. *(Ebben a két szóban ki kell fejeznie a szereplőnek azt a lelkiállapotát, hogy Annuska szereti már Baloghot és fél vele egyedül maradni, mert érzi, hogy az apácaábránd egy édes szótól összeomlik. A kifejezést tehát a fejnek és vállnak vonaglásszerű mozdulatával s a szemnek egy hosszú lehunyásával gondolom.)*

SÁRI. *(Csodálkozóan.)* Nem mersz?

ANNUSKA. Mikor nincs itt, mindig erős vagyok: elhatározom, hogy: no máma megmondom. Mikor itt van, ellágyulok. Hiszen, ha két életem volna, egyiket szívesen nekiadnám.

SÁRI. Én meg látod, ezt az egyet is odaadnám Vasnak, de az meg nem nyilatkozik.

ANNUSKA. Nem mer.

SÁRI. Sőt kerül. Valahányszor úgy fordul a sor, hogy magunkra maradhatnánk, okkal, ok nélkül elvonul.

ANNUSKA. Hátha te csalódsz. *(Nem a te-n van a hangsúly, hanem ezen: csalódsz.)*

SÁRI. Én is gondoltam már erre, de hányszor észrevettem, hogy amikor nem nézek rá, rajtam a szeme, szinte melegít. Ha ilyenkor hirtelen reápillantok, egy bús és édes, és vágyaktól lángoló pillantással találkozom. És akkor, - hirtelen elfordul.

ANNUSKA. Azt gondolja, hogy te kevesled őt.

SÁRI. A mélyen szerető szívet nem lehet kevesleni soha. A szeretet selyemmé változtatja a szalmát is.

ANNUSKA. Kissé bátorítanod kellene.

SÁRI. Fussak utána? Vagy megragadjam a kabátját, mikor ő fut? Nem vagyok a Putifárné családjából való. Pedig tudod esténként mikor lefekszem, - most már megvallom neked, - úgy félálomban a párnámat ölelve susogom: «Imre, édes Imre.» *(A könnyeit törli.)*

ANNUSKA. *(Ábrándozva csendesen.)* Miklós is szép név. *(Kis szünet után más hangon.)* Pedig összeillénétek. Ha pályáznál erre a második tanítóságra, neked is lenne nyolcszáz korona évi fizetésed.

SÁRI. Gondolod?

ANNUSKA. Nyolcszáz meg nyolcszáz, az ezerhatszáz.

SÁRI. *(Élénken.)* És a tüzelőfa? és a lakás? és a kert? azt nem számítod? Hát még a kántorság? Az maga megér hatszáz koronát.

ANNUSKA. Hát mér nem pályázol?

SÁRI. *(Röstelkedve.)* Már beadtam a pályázatomat. Tegnap.

ANNUSKA. *(Megöleli.)* Hiszen akkor rendben van!

SÁRI. Mindent megtettem, amit leány tehet. Dehát csak kezdene! Csak legalább annyit mondana a szeretlekből: «sz», - én rögtön ráfolytatnám: - «eretlek».

ANNUSKA. *(Feláll s a veranda felé néz.)* Te, jön! *(Csalódottan.)* Kati. *(Más hangon.)* Ha akarod beszélek vele. Kikérdezem, aztán felbátorítom. Jó?

SÁRI. *(Örömmel.)* Jó, jó.

NYOLCADIK JELENET.

ELŐBBIEK, KATI.

KATI. *(Jön a folyosóról.)* Kisasszony, tudja-e mi az ujság? János-barát itt van, aztán -

ANNUSKA. *(Szigorúan.)* Nem vagyok rá kíváncsi!

SÁRI. (*Boszusan.*) Ez a leány mindig pletykázik!

KATI. (*Sértődötten.*) Én?

ANNUSKA. Tűrhetetlen már amit te csinálsz!

SÁRI. Elviselhetetlen!

ANNUSKA. Folyton a más ládjában kotorászol!

SÁRI. Úgy hordod a pletykát, mint a levélhordó a leveleket!

KATI. Én?

ANNUSKA. Csodálom, hogy édesanyámnak nem nyilik rád a szeme.

KATI. (*Vállat ránt.*) Hát jó, ha ez a köszönet. Nem is János-barátról akartam szólni, hanem sokkal fontosabbról, amit susogva beszélnek odabe a társalgóba, a plébános úr... ami magának olyan hír, de olyan hír!... csakhogymég lakat alá teszik.

ANNUSKA. (*Elképedve.*) Micsoda hír?

SÁRI. Mit tesznek lakat alá?

KATI. Nem szólok én egy szót se többet.

ANNUSKA. (*Sárihoz fordulva, nyugtalanul.*) Csak nem a gyónásomat beszélik tán?

SÁRI. Gyóntál?

ANNUSKA. Ma reggel. De azt nem szabad a papnak kibeszélnie.

SÁRI. (*Vállat von.*) A pap belső emberetek, csaknem a családhoz tartozik.

ANNUSKA. (*Nyájasan.*) Hát mi az Kati?

KATI. (*Duzzogva.*) Semmi.

SÁRI. Mit beszéltek odabe.

KATI. Semmit.

ANNUSKA. De te valamit tudsz!

SÁRI. Valamit rejtegetsz!

KATI. Ha tudok is, most már nem árulom el. Itt pukkadjak mög, mint a pöfeteg-gomba, ha elárulom.

ANNUSKA. (*Nyájasan.*) De Kati: hát... vannak különbségek.

SÁRI. Amikor a kisasszonyodnak szolgálhatsz.

KATI. Ha a javát nézem, kíváncsiskodok. Ha szólok, pletykázok. Hát jobb neköm hógatni.

ANNUSKA. No Katókám, hát ne berzenkedj! (*Megöleli.*)

SÁRI. No Katóka, aranyos Katóka (*Másfelől öleli.*)

ANNUSKA. Szeretlek, csak beszélj! (*Megcsókolja.*)

SÁRI. Én is szeretlek, ha megmondod. (*Megcsókolja.*)

KATI. (*Elérzékenyülten.*) Hát jó, most az egyszer még mögmondom: hát odabe a plébános úr levőtte a tekintetős urat a lábárul.

ANNUSKA és SÁRI. Mit csinált?

KATI. Nem erőltetik mán magát kisasszony sömmiféle házasságra.

ANNUSKA. (*Egykedvűen.*) Igazán?

KATI. Tiszta színigaz. Kihallgattam az ablak alatt. Azt mondták, hogy ha apáca akar lönni, hát hagy lögyék apáca. Mert valami levél gyűtt, affordította mög a szelet.

ANNUSKA. (*Bólint és Sárinak.*) A prépost-bácsitól.

KATI. Attul-attul. Mer aszongya a Marci, hogy akkora pöcsét van rajta, mint a pipacs, nem olyan kicsi, mint amilyet nálunk pöttyögetnek.

ANNUSKA. (*Sárinak búsan.*) A kocka elvetődött.

KATI. Mi vetődött el?

ANNUSKA. Semmi. Ne törődj vele. Nesze: kapsz egy szép képet, de ne szólj senkinek.

KATI. Jaj, de gyönyörű!

ANNUSKA. Egy kedves apácától kaptam. Nézd: ide is van írva: «Nagyistván Annuskának a hallgatás erkölcséért. Terézia testvér.»

KATI. Jaj, de aranyos! Köszönöm.

SÁRI. Aztán másnak el ne járjon ám a papucsod!

ANNUSKA. Tudod, ne pletykázz!

SÁRI. Mert most már a kisasszony is itthon van és nem tűri.

ANNUSKA. (*Hidegen.*) Eredj a dolgodra.

KATI. Jól van no. (*El a konyha felé.*)

ANNUSKA. (*Maga elé.*) Különös, hogy nem örülök annyira ennek a hirnek, mint gondoltam.

SÁRI. Még vissza is léphetsz.

ANNUSKA. Óh nem. Ha egyéb nem vinne már, csak a becsületszó, az is elég. De egyéb is visz: a hajlam. Nekem határozott hajlamom van erre a pályára, igaz-e Sári: határozott hajlamom van rá!

SÁRI. (*Összerezzen.*) Imre jön. Hát beszélj vele! (*El balra.*)

KILENCEDIK JELENET.

ANNUSKA, VAS.

VAS. (*Jobbról középen jön.*) Jónapot kisasszony.

ANNUSKA. Jónapot kántor úr.

VAS. Egyedül?

ANNUSKA. Itt van Sárika is. Mingyárt jön. (*Székre int.*)

VAS. Köszönöm. (*Leül.*)

ANNUSKA. (*Mosolyogva.*) Nézze csak kántor úr, úton, útfélen hallani ezt a közönséges kérdést: hogy van? Engedje meg, hogy én is azt kérdezzem magától: hogy van?

VAS. Köszönöm, jól.

ANNUSKA. De belsőleg.

VAS. Belsőleg?

ANNUSKA. *(A szívét [saját szívét] körülvonja az ujjával.)*

VAS. *(Sohajt.)* Észrevett valamit?

ANNUSKA. Elég éles a szemem. Mért nem segít a baján?

VAS. *(Zavarodottan vállat von.)*

ANNUSKA. Csak legalább annyit mondana: sz. *(Várakozón néz jobbra, de ülve marad.)*

VAS. Sz, sz, nem értem.

TIZEDIK JELENET.

ELŐBBIEK, BALOGH.

BALOGH. *(Jobbról jön középén.)* Csókolom a kezét, Annuska. *(Balogh kezében egy szál fehér gladiolusz van.)* No, végre valahára... Kántor erigy: nézd meg hamar a lovamat: mennyit ér?

VAS. Nem értek én ahhoz.

BALOGH. Dehogy nem, csak erigy! *(Taglejtésekkel, szemintésekkel nosztítja.)* Biztosítlak, hogyha meglátod, zongoraábrándot költesz róla. *(Átnyújtja Annuskának a virágot.)*

VAS. Pardon kisasszony. *(Jobbra el.)*

ANNUSKA. Gladiolusz? Milyen szép! Nálunk még nem is bimbózik.

BALOGH. Nálam is csak az üvegházban. Ez a virág szereti a meleget. Tűzze ezt a bimbózkodó a szíve fölé, meglássa, hogy kinyílik.

TIZENEGYEDIK JELENET.

ANNUSKA, BALOGH, SÁRI.

SÁRI. Ah, Balogh úr.

BALOGH. *(Kedvetlenül.)* Jónapot kisasszony.

SÁRI. *(Pajkosan.)* Különös, hogy ahányszor idejövök, magát mindig itt találom.

BALOGH. *(Kifakadva.)* Maga talál itt engem? Én találom itt magát!

ANNUSKA. Remélem ezt örömmel mondja.

BALOGH. *(Fanyaran.)* Hát persze.

ANNUSKA. Tartja a pamutomat?

BALOGH. Akár estig Annuska, akár holnapestig, akár holtomig. *(A pamutot a karjára ölti.)* Ámbátor szavamat adtam a bárónak, hogy este felé megnézem a ménését.

ANNUSKA. *(Érdeklődve.)* Szavát adta? becsületszavát?

BALOGH. Azt. Mert tudja az utóbbi időben szórakozott vagyok, és már kétszer elmulasztottam, hát szavamat vette.

ANNUSKA. Becsületszavát? *(Remegő szívvel.)* Az ugy-e kötelező mint az eskü?

BALOGH. Még annál is kötelezőbb tán Annuska. Ott vannak például az amerikai párbajok. Két ember becsületszavát köti, hogy aki fekete golyót húz, bizonyos idő múlva krik-krakk-puff! *(Fejbelövést jelez.)*

ANNUSKA. És megteszi?

BALOGH. Hogyne, hisz becsületszavát kötötte azzal a másikkal. Mi lelte? Sárika!

SÁRI. Mi bajod?

ANNUSKA. Semmi... Már elmult... Arra gondoltam, aki fekete golyót húz.

BALOGH. Hogy elsápadt!

SÁRI. De megijesztesz!

BALOGH. Bocsásson meg: többet sohse beszélek ilyen bolondságot. Buta bolondság, Annuska, nemhiába amerikai.

ANNUSKA. *(Bágyadtan s közömbösen maga elé nézve.)* Mit álmodott az éjjel?

BALOGH. Ha én azt elmondhatnám!

ANNUSKA. Miért ne mondhatná el? Tisztességes ember, tisztességes álmokat lát. Maga például nem álmodhatja azt, hogy lopott.

BALOGH. De bizonyísten azt álmodtam. *(Sárihoz.)* Kisasszony, nem nézné meg a paripámat? Tegnap vettem. Remek állat!

SÁRI. Nem értek a lóbecsléshez.

ANNUSKA. *(Szórakozottan.)* És mit lopott Balogh úr?

BALOGH. *(Esdő szemmel.)* Már megint!

ANNUSKA. Hát: Miklós. Mit lopott Miklós?

SÁRI. Fogadjunk, hogy azt mondja: csókot.

BALOGH. Sárika, maga nekem ellenségem!

SÁRI. Én. *(Nevet.)* Meg fogja tudni, hogy senki annyit nem fújta a tüzet maga mellett, mint én. *(Szájára üt, - a saját szájára.)*

TIZENKETTEDIK JELENET.

ELŐBBIEK, VAS.

VAS. *(Köszön Sárinak.)* Üdvözlöm kisasszony. *(Baloghnak.)* Nem tudom mit nézzek a lovadon, három esztendeje ismerem a Szultánt.

BALOGH. Hát azon jöttem el? No nézd milyen szórakozott vagyok.

ANNUSKA. *(Sugva Sárinak.)* Beszéltem vele.

SÁRI. Indul?

ANNUSKA. (*Igent int.*)

SÁRI. (*Izgatottan Baloghhoz.*) A Szultánon jött? Ah, azt megnézem. Én még nem ösmerem.

BALOGH. Rossz ló. Mit nézne rajta.

SÁRI. Rossz ló? Engem csakis a rossz lovak érdekelnek. Jöjjön Vas úr, mutassa meg. (*Vassal el.*)

TIZENHARMADIK JELENET.

ANNUSKA és BALOGH.

BALOGH. Csakhogy elment. Ha én ezt tudom, hogy a lovak érdeklik, mindennap elhoztam volna minden lovamat, még az igásakat is. Annuska, édes Annuska, oly boldog vagyok, hogy végre négyszemközt beszélhetek magával! Piros pünkösdt érzek a szívemben és Petőfi költeményeit; és azt se tudom, hogy hol kezdjem!

ANNUSKA. (*Bágyadtan.*) Mielőtt kezdené, nekem egy kérdésem volna... Miklós.

BALOGH. Parancsoljon, rendelkezék velem! Szívem és lelkem kitárt könyv legyen, és minden gondolatom a maga rabszolgája Annuska.

ANNUSKA. Mondja: mi a véleménye az én tanítóimról, az apácákról?

BALOGH. Óh azok végtelen kedves és tisztelt teremtések.

ANNUSKA. Az emberiség virágai.

BALOGH. Liliomok, szegfűk, hajnalkák és krizantémumok, Annuska!

ANNUSKA. Fehér lelkek.

BALOGH. Fehérebbek a tejnél, a frissen esett hónál!

ANNUSKA. Az Isten szereti őket.

BALOGH. Mindenki, Annuska, mindenki! Soha nem nézhettem őket meg hatottság nélkül. Ha nő volnék, ma már magam is apáca volnék. Hiába, annál szebb, nemesebb valami nincs ezen a földön.

ANNUSKA. Köszönöm, hogy így gondolkodik. (*Kezet nyújt.*) Ez megkönnyíti az én közlésemet.

BALOGH. Szabad megcsókolnom a kezét Annuska! (*Megcsókolja.*) Óh Annuska! Annuskám! minden szép reményemnek ragyogó karácsonyfája!

ANNUSKA. Vigyázzon, összekuszálja a pamutot.

BALOGH. Már tartom.

ANNUSKA. (*Elfogultan.*) Csak azért kérdeztem, hogy mi a véleménye... nehéz megmondanom... de lássa én elhatároztam, hogy: apáca leszek.

BALOGH. (*Felkel.*) Csak nem ment el a... papa az aratókhoz?

ANNUSKA. Komolyan beszélek Miklós. Maga nekem jóbarátom, olyan bizalmasom, hogy a maga megkérdezése nélkül...

BALOGH. *(Még mindig hüledezve.)* Maga tréfál! Komoly nő nem állhat be apácának.

ANNUSKA. Csakis a komoly.

BALOGH. *(Fokozódó indulattal.)* De azok mind csunyak. Nem kellene feleségül az ördögnek se!

ANNUSKA. Hát én csunya vagyok?

BALOGH. Nem lehet Annuska, nem lehet, hogy maga olyan társaságba menjen, hogy elássa magát mint a vakondok. Azok mind tökéletlen nők! félőrültek! sőt egész örültek! Soha nem lehet rájuk irtózás nélkül nézni!

ANNUSKA. Azok földön járó szentek!

BALOGH. *(Bőszülten.)* Puskaporral kellene őket fölvetetni a klastromukkal együtt!

ANNUSKA. *(Szomorún.)* Miklós, maga nem viselkedik illendően. *(A pamut elszakad.)*

BALOGH. *(Elkeseredve.)* Nem! Bocsásson meg! De mondja meg őszintén, mondja, hogy tréfált velem! Mondja meg, hogy egy szó se igaz! Mondja, hogy ez csak gonosz álom, mint mikor bika üldözi az embert. *(Feláll és a pamutot eldobja.)*

ANNUSKA. *(Felkel. Az arca fájdalmas.)*

BALOGH. *(Folytatja.)* Annuska lelkem... *(Megragadja a kezét.)* nem lehet az, amit mondott! Óh, ne ölje meg a lelkemet! Hiszen maga volt az én életem célja, az én minden ábrándom, álmom, az én sugárzó szép reménységem! Annuskám, ne hagyjon el engem! *(Megöleli.)* Ne hagyj el engem, boldogságomnak egyetlen galambja! Nem lehet az, hogy azok az átkozott apácák erősebbek legyenek a maga szívében, mint én, aki már gyermekkoromban összefonódva éreztem a lelküket! Nincs az a hatalom, amely elragadhasson innen a szívemről, mert érzem, száz karral öllelek át és feleségem voltál, mielőtt még csak gondolhattunk volna is az esküvőre. Annuskám, Annuskám! mondja, hogy nem igaz! mondja, hogy tréfált! hazudott! próbára tett! mondjon akármit, csak azt ne, amitől az én boldogságom összeomlik!

ANNUSKA. *(Szeliden kibontakozik.)* Balogh úr... nem hazudtam.

BALOGH. *(Lerogyik a székre.)* Akkor maga nem is szeretett engem sohasem! *(Homlokát a kezébe hajtja.)*

ANNUSKA. *(Megilletődve.)* Sajnálom, hogy fájdalmat okoztam... Miklós. Az elhatározásom komoly. A család már beleegyezett. *(Kis szünet.)* Isten vigasztalja meg... Miklós. *(Lassan el, annélkül, hogy visszatekintene.)*

BALOGH. *(Hosszu szünet. Aztán a levegőbe csap.)* Nem vigasztalhat más engem az se!

TIZENNEGYEDIK JELENET.

BALOGH és TÉTÉNY.

TÉTÉNY. *(Jön jobbról.)* Hát te mit csinálsz itt?

BALOGH. *(Annélkül, hogy föltekintene.)* Semmit.

TÉTÉNY. Csak nem sírsz tán!

BALOGH. Dehogya is.

TÉTÉNY. Hát mitől vizes a szemed?

BALOGH. Harmat csöppent rá a fáról. *(Zsebkendővel letörli.)*

TÉTÉNY. Harmat? Délután három órakor? A hangod is el van változva.

BALOGH. Sebesen lovagoltam.

TÉTÉNY. És mintha sápadt volnál! Fiam, légy őszinte. *(Némi önküzdelem után, s ellágyuló szívvel.)* Iszen, ha éppen annyira holdkórosa vagy annak a leánynak, én nem bánom: inkább házasodjál meg Miklóskám.

BALOGH. *(Kitörő keserőséggel.)* Nem házasodok én apám, soha!

TÉTÉNY. De beleegyezek, hogy elvedd Annuskát.¹⁴

BALOGH. Nem kell nekem!

TÉTÉNY. Hát nem szereted?

BALOGH. *(Maga elé, búsan.)* Nem!

TIZENÖTÖDIK JELENET.

BALOGH, TÉTÉNY, LUKÁCS, később SÁRI és VAS.

LUKÁCS. *(Félig parasztos, félig mesteremberes ruhában. Jön jobbról. 40-45 éves. Részeg.)* Szerencsés jónapot kívánok. Marci jött értem, hogy aszongya: «Co föl Lukács, mértéket kell venni.» Tán möghibázott az eszed mondok, hogy csináltatna énvelem az uraság ruhát? Mert mondok: csak nem akar tán pitykés-lajbiba járni?

TÉTÉNY. Hát csak menjen a dolgára.

LUKÁCS. Hát nem ide híttak? Aszonta Marci, hogy nem is az uraságnak kell majsztram, hanem a vendégének. Hát nem ide híttak? Talán a fiatal tekintetes úr? *(Kibontja a mértékét.)*

TÉTÉNY. Menjen a dolgára!

LUKÁCS. Talán a kocsis?

TÉTÉNY. Menjen a pokol fenekére?

LUKÁCS. *(Megrettenve hátrál.)*

(Sári jön Vassal.)

LUKÁCS. Szerencsés jónapot kántram. Nem tetszik tudni: kinek szabok én ruhát?

VAS. Nem.

TÉTÉNY. Szervusz Imre! Jónapot Sárika! *(Karonfogja Baloghot és balra elsétál vele.)*

LUKÁCS. Csak nem járatnak tán áprilist velem? Olyan lóhalálába hívtak. Éppen keresztlőn vótam pedig.

VAS. Hát csak menjen vissza Marcihoz. Ő majd megmondja: kihez hívta.

¹⁴ Kérem a tudós színész és korrektor urakat; szándékosan írtam így: „beleegyezek”.

LUKÁCS. Igenis kéremalássan, köszönöm.

VAS. Jójó, csak menjen be Marcihoz.

LUKÁCS. Kezét csókolom, alásszolgája. *(El jobbra.)*

TIZENHATODIK JELENET.

VAS és SÁRI.

SÁRI. *(Kezében legyező van.)* Annuska bement. Ülünk le míg kijön.

VAS. Leülünk?

SÁRI. Mért ne? *(Leül.)*

VAS. Én is leüljek?

SÁRI. Hát persze.

VAS. *(Leül.)*

SÁRI. *(Legyezi magát. Kis szünet után.)* A Szultán igen csinos állat.

VAS. Csinos, de vén.

SÁRI. *(A legyezőt összehajtja.)* Az igaz, hogy nagy a feje.

VAS. És a háta be van horpadva.

SÁRI. Szóval nem olyan szép, mint gondoltuk.

VAS. Nem olyan.

SÁRI. *(Legyezőjével a tenyerébe, a saját tenyerébe rajzol. Kis szünet után.)* Mondja: mért nem jön maga soha a postára?

VAS. A postára?

SÁRI. Oda.

VAS. Mert nincs ott dolgom.

SÁRI. Nincs?

VAS. Nincs. Sohasem adok fel ajánlott levelet.

SÁRI. Nem?

VAS. De nem ám. Mert lássa az sok pénzbe kerül.

SÁRI. Harmincöt fillér.

VAS. Az elég sok. Soha életemben nem adtam fel ajánlott levelet. Drága no, hiába.

SÁRI. Az igaz.

VAS. És csakúgy elmegy.

SÁRI. Igaz. *(Sohajt.)* Délelőtt én helyettesítem a papát 11 és 12 között. Sokszor néztem már a levelek között, hogy nincs-e önnek szóló... rózsaszínű.

VAS. És nem volt.

SÁRI. Hogyan van az?

VAS. Könnyen érthető: életemben egyszer volt egy... gondolatom, igen: egy szép gondolatom.

SÁRI. Szőke vagy barna volt... az a gondolata?

VAS. Éppen olyan, mint kegyed. Azaz csak az arca.

SÁRI. *(Nem érti.)* Csak az arca? *(A legyezőt lebocsátja.)*

VAS. Csak az arca. Amíg csak az arcát ismertem, azt gondoltam, hogy a tizenötezer millió ember mind úgy van teremtvé, hogy mindenkinek megvan a maga párja. Mikor az a leány rám nézett -

SÁRI. *(Nagy érdeklődéssel.)* Nos: mikor ránézett... *(A legyező hevesen mozog.)*

VAS. Éreztem, hogy ez az én párom a nagy mindenségben.

SÁRI. *(Emelkedő reménynyel.)* Érezte? *(Még hevesebben legyez.)*

VAS. És éreztem, hogy összekeveredhetik a világ sorsa bármi rázásokban, jöhet egy új vizözön, amely a földteke emberiségét egyik világrészből a másikba söpri, de annak a nőnek a keze mindig találkozni fog az enyémmel.

SÁRI: *(A legyező megáll, félénken.)* Hát... mért nem nyujtotta neki?

VAS. Nem az volt.

SÁRI. Nem az igazi?

VAS. Nem.

SÁRI. Tehát nem katonakorában látta...

VAS. De akkor.

SÁRI. Az Alpár-utcán.

VAS. Ott.

SÁRI. Egy ablakban.

VAS. Egy ablakban.

SÁRI. És miről gondolja, hogy... és miben tévedett?

VAS. Abban, hogy az nem leány volt, hanem csak egy szép kis macska.

SÁRI. Macska!

VAS. Az. A kis macskák, tudja, kedves állatok. Szépen néznek, ügyesen mosdanak, tiszták, bájos látványok, de egyebet nem jelentenek.

SÁRI. *(Elszoruló lélekzettel.)* Mit egyebet?

VAS. *(Vállat von.)* A cica szép állat, de a szíve épp olyan könnyű, mint a lába. Szereti a változatosságot, - a várost, - a bársony diványt, - az illatszereket, a pompát, a selyemcsipkét; kedvesen símul is az emberhez egy-egy percre, de komolyan érezni nem tud. *(Ezt nem szabad elhadarni, minden szónak ki kell domborodnia.)*

SÁRI. És... e szerint... ön kiszerezett belőle!

VAS. Csak nem gondolja, hogy szerelmes voltam egy macskába.

SÁRI. *(Dühösen, síró hangon, a lélekzetet az orrán szipákolva.)* Pedig az a macska... tudja meg, hogy az a macska... az igenis komoly macska... és az magáért elhagyta a várost... lemondott a bársony-diványról... de most már semmire tart vissza... kijelentem, hogy én őt nem szerettem soha, de soha! *(A sírást alig bírja visszatartani. A legyezőt eltöri.)*

VAS. *(Örvendés, bocsánatkérés, meglepődés hangján.)* De Sárka!

(Balogh jön Téténnyel.)

SÁRI. Távozzék! Távozzék! Egyedül óhajtok maradni!

TIZENHETEDIK JELENET.

ELŐBBIEK, BALOGH, TÉTÉNY.

TÉTÉNY. Mi ez?

SÁRI. Óh semmi, semmi. *(Leül az asztalhoz háttal a terrasznak és sír.)* Távozzék! Nem beszélek önnel többé soha.

VAS. *(Nagy zavarban.)* De kérem...

BALOGH. *(Maga is bágyadtan Vashoz.)* Eredj csak, majd én lecsillapítom.

VAS. *(Zavartan bókol a leány felé s a verandán át középen távozni indul.)*

TÉTÉNY. *(Kiséri Vast.)* Mi történt?

VAS. Nem tudom én magam se.

ANNUSKA. *(Jön a terraszon jobbról a háttérből. Vashoz szól szomorúan még az előbbi jelenet hatása alatt.)* Már megy?

VAS. Már megyek. *(Hajol és jobbra el középen.)*

TIZENNYOLCADIK JELENET.

BALOGH és SÁRI.

(A kerti asztalnál. Balogh háttal ül a terrasznak.)

ANNUSKA, TÉTÉNY *(a felső asztalnál),*
később NAGYISTVÁN, NAGYISTVÁNNÉ, PLÉBÁNOS.

TÉTÉNY. Jó, hogy itt van Annuska beszélni szeretnék magával, vagy jobb lenne tán -

NAGYISTVÁN, NAGYISTVÁNNÉ, PLÉBÁNOS. *(Jönnek a szobából.)*

NAGYISTVÁN. Szervusz öreg! Ül le és gyere tanácskozz velünk. Annuska maradj csak egy percre.

MIND. *(Leülnek úgy, hogy a kerti asztalhoz nem láthatnak.)*

NAGYISTVÁNNÉ. *(Annát homlokon csókolja.)* Fontos beszélőnk van veled.

NAGYISTVÁN. *(Ünnepélyesen.)* Hát te levelet írtál a prépostnak.

ANNUSKA. (*Mintha vádlottak padján ülne.*) Igen atyácskám. Nem cselekedtem talán hibásan?

NAGYISTVÁN. Azt most nem vizsgáljuk.

NAGYISTVÁNNÉ. Nem hibáztál lelkem, légy nyugodt.

NAGYISTVÁN. Hát a prépost felelt is. Természetes, hogy a vén jegesmedve kapva kap azon, hogy az Isten aklába minél több bárányt kaparítson.

NAGYISTVÁNNÉ. (*Meglöki.*) Node Péter!

NAGYISTVÁN. Hát apáca akarsz te lenni?

TÉTÉNY. Apáca akar lenni!? Ezt csak nem engeditek!

NAGYISTVÁN. Felelj!

ANNUSKA. (*Egy percig hallgat.*) Még nem határoztam atyácskám.

NAGYISTVÁN, NAGYISTVÁNNÉ. Nem határozta!

PLÉBÁNOS. (*Jóakaratu hunyorgatással.*) Legyen nyugodt Annuska!

ANNUSKA. Apácska véleményét szeretném tudni előbb, és anyácskáét. (*A kertbe pillant Baloghra és Sárira.*)

NAGYISTVÁNNÉ. Mink édesem, ha nem is szívesen, de beleegyezőnk.

BALOGH. Mondja hát, mi lelte?

SÁRI. Mindennek vége van.

BALOGH. Talán maga is szeretett?

SÁRI. (*Bólint.*)

NAGYISTVÁN. A főkérdés az, hogy a te lelkednek csakugyan belső kívánsága-e, hogy apáca légy?

NAGYISTVÁNNÉ. Hogy boldogabb lesz-e az életed, ha beállsz, mint ha kint maradsz?

ANNUSKA. Nem tudom.

PLÉBÁNOS. Különös, hogy most nem beszél olyan határozottan.

TÉTÉNY. Dehát csak nem ettetek ma gombalevest?!

NAGYISTVÁN. Ne tüzelj. Majd megérted mingyárt.

ANNUSKA. (*Ezen egész jelenet alatt áll szemben a közönséggel és a felső asztalnál ülőkkel. Most a kertbe néz.*)

SÁRI. Volt egy reménységem, eltemethetem örökre.

BALOGH. Én is.

SÁRI. Nem leszek boldog soha!

BALOGH. Én se, Sárka, sohase!

NAGYISTVÁN. Hát mink abban egyeztünk meg, hogy én az apai akaratomat erre vonatkozólag felfüggesztem.

ANNUSKA. (*Izgatottan.*) Felfüggeszti? (*Ő ugyanis most már azt szeretné, hogy leparancsolják az apácaságról.*)

TÉTÉNY. Most függeszted fel az akaratodat, mikor legjobban kellene! Ezt csak nem engeded meg!

PLÉBÁNOS. Mindenki születik valamire. Én már gyermekkorában láttam, hogy ő apácának született. Ugy-e Annuska, maga is így érezte?

ANNUSKA. *(Mindig Miklóson és Sárin a szeme. Szórakozottan.)* Igen... azazhogy nem... Én magam se tudom.

NAGYISTVÁN. No lássátok, még azt beszélitek, hogy belehalhat, ha nem engedjük s ő maga is tétováz.

NAGYISTVÁNNÉ. Akkor nem engedjük! Történjék, aminek történnie kell!

NAGYISTVÁN. Ne is beszéljünk akkor róla!

BALOGH. Már minekünk harangozhatnak Sárika!

SÁRI. Óh Miklós, *(a vállára borul és kitörő sirással átöleli)* vigasztaljon engem, mert a szívem megszakad!

BALOGH. *(Átöleli.)* Ne búsuljon Sárika.

ANNUSKA. *(Néhány lépéssel a kertben ülők felé. Meredten néz, aztán ismét a szülők felé fordul. Nagy felindulással.)* Én nem tétovázok. *(A kertbe tekint.)* Én apáca akarok lenni! *(A kertbe tekint.)* Akarok. Kijelentem, hogy akarok. *(A kertbe tekint.)* Mindig is akartam. *(Sírva leül.)* Azonnal, de azonnal belépek!

NAGYISTVÁNNÉ. Gyere be, feküdj le. Igen felindult szegény. *(Bekiséri Annát.)*

PLÉBÁNOS. Ez érthető: ilyen nagy életkérdésben.

SÁRI. Isten áldja meg Miklós. *(Kézet nyújt.)*

BALOGH. Aludjon egyet Sárika. A nők könnyen kiheverik a fájdalmaikat.

KATI. *(Átmeget a színen a kertbe. Kosarat és ásót visz.)*

SÁRI. *(Fogja az ernyőjét. Az arcát letörli.)* Hol a kisasszonyod?

KATI. Ne beszéljen most vele: igen főzik odafönn a fejét. *(El jobbra.)*

SÁRI. Hát akkor erre megyek haza. *(Balra hátul el.)*

TIZENKILENCEDIK JELENET.

BALOGH és JÁNOS-BARÁT. Fenn: TÉTÉNY, NAGYISTVÁN, PLÉBÁNOS.

JÁNOS-BARÁT. *(Jön balról sétálva a köpönyegben; a feje be van kötve.)*

BALOGH. Mi bajod?

JÁNOS-BARÁT. A gyomrom tönkre van téve. Tudod mit itattak velem?

BALOGH. *(Int, hogy hallgasson. Fölfelé vigyáz a terraszcra.)*

NAGYISTVÁN. Hát apáca lesz. Nem tehetek róla.

TÉTÉNY. No gyöngeség! Te vagy az a híres akarat? *(Leindul a kertbe.)* Tészta vagy, nem vas! Úgy gyúrnak ahogy akarnak!

NAGYISTVÁN. De hisz én akartam, hogy apáca legyen. *(Hangsúly az én-en van, követi Tétényt a kertbe.)*

PLÉBÁNOS. Isten akarta, nem te. *(El jobbra, miután kézmozdulattal üdvözölte őket.)*

NAGYISTVÁN. *(A kertben hátul elsétál Téténynyel. Mozdulatai mutatják, hogy folytatja a magyarázatot.)*

HUSZADIK JELENET.

JÁNOS-BARÁT és BALOGH.

JÁNOS-BARÁT. Hát téged mi lelt? Mit lógatod úgy a füledet?

BALOGH. Hej János-barát, el vagyok én keseredve mint a torma.

JÁNOS-BARÁT. Hát aztán mér? Ki bántott?

BALOGH. *(Összevont szemöldökkel.)* János-barát, mit cselekednél te, ha olyan keserűség érne, hogy meggyülnéd érte az életet? Nem gondolnál-e azonnal egy jól megtöltött pisztolyra?

JÁNOS-BARÁT. Nem én.

BALOGH. Hát mit tennél?

JÁNOS-BARÁT. *(Vállat von. Könnyedén.)* Beállnék barátnak.

BALOGH. *(A gondolat meglepi.)* Barátnak? *(Gondolkodva lép néhányat.)* Barátnak? *(Emeltebb hangon.)* Barátnak? Itt a kezem! Igazad van! Ez az, amit cselekednem kell.

JÁNOS-BARÁT. Dehát csak nem állsz be tán?

BALOGH. Be én. De bevesztek-e?

JÁNOS-BARÁT. Hogyne. Kivált ha egypár hold földet is mellékelsz a szándékod mellé.

BALOGH. Akár százat is.

JÁNOS-BARÁT. De hát csak nem beszélsz tán komolyan?

BALOGH. Pisztoly vagy csuha. E kettő között kell választanom. Gyere barát, menjünk!

JÁNOS-BARÁT. Nem mehetek addig, míg így vagyok. *(T. i. csuha nélkül. Végigpillant magán.)*

TÉTÉNY és NAGYISTVÁN. *(Visszatérnek.)*

BALOGH. Hát akkor holnap, holnap legyen az eleven temetés!

TÉTÉNY. Mi lesz holnap?

JÁNOS-BARÁT. Beáll barátnak.

TÉTÉNY. Csak nem háborodtál talán meg?

BALOGH. Én tudom mit cselekszem! *(Az én-en van a hangsúly.)* Befalaztatom magamat!

JÁNOS-BARÁT. Helyesen cselekszik.

TÉTÉNY. Te barát, csak nem tántorítod tán el a fiamat. *(Karonfogja Miklóst s elvonja balra.)*

NAGYISTVÁN. Még csak az kéne, hogy ez meg barát legyen!

JÁNOS-BARÁT. Ő ajánlotta. Aztán elvégre előkelő emberek is megtették már ezt.

(Velők élénken beszélgetve balra el.)

ANNUSKA. *(Kijön a szobából. Marcinak.)* Itt ez a két telegramm. Siessen vele a postára. *(Lemegy a kertbe annélkül, hogy Miklóst látná.)*

MARCI. *(El jobbra.)*

HUSZONEGYEDIK JELENET.

BALOGH és ANNUSKA.

BALOGH. *(Attól fogva, hogy Annuska kilépett, rajta van a szeme. Mikor magukra maradnak:)* A prépostnak írt ugy-e?

ANNUSKA. Meg az apácáknak, hogy jöjjenek értem azonnal.

BALOGH. *(Kis szünet után.)* Engedje meg, hogy szerencsét kívánjak.

ANNUSKA. *(Búsan.)* Köszönöm.

BALOGH. Látom már, hogy önző vagyok. Ha maga csak apácaklastromban lehet boldog, legyen ott boldog. A fő az, hogy boldog legyen.

ANNUSKA. Én is azt kívánom magának.

BALOGH. Nekem ugyan hiába kívánja, de azért köszönöm. Én már úgy vagyok Annuska, mint a mesebeli király, akinek az egéről lelopták a napot.

ANNUSKA. Majd megvigasztalja Sári.

BALOGH. Engem? Még kilenc Sári se.

ANNUSKA. Hát nem egyeztek meg?

BALOGH. Kivel? Miben?

ANNUSKA. Sárival. Láttam, hogyan kapott maga után.

BALOGH. Énutánam?

ANNUSKA. Mohóbban, mint illetet volna. *(Izgatottan.)* Nem veszi el, ugy-e?

BALOGH. Én? Sárít? Még ha lapáttal vetnék az ölembe, akkor se kellene. De hogy jut éppen Sári az eszébe?

ANNUSKA. Azt majd vele végzem el.

BALOGH. Összevesztek?

ANNUSKA. Még nem. *(Enyhült hangon.)* De nem is fogunk. Nem illő, hogy aki apáca, haragudjék. Mindenkinek megbocsátok.

BALOGH. Én nem tudom mi a bajuk. Én úgy vagyok Annuska, mint aki egyszerre meg is siketül, meg is vakul. Az fáj nekem lássa, hogy el kell válnom az életem legszebb gondolatától. Benne éltem már abban a gondolatban, hogy maga az én élettársam. És íme, el kell válnunk, s még csak annyi boldogságot sem enged a jó Isten, hogy magát búcsúzásképpen megcsókolhatnám.

ANNUSKA. Iszen... ha éppen ez fáj... a jó Isten... megengedheti...

BALOGH. Megengedheti?

ANNUSKA. Meg. *(Az arcát nyújtja.)*

BALOGH. *(Hosszan és csattanás nélkül megcsókolja.)* Köszönöm.

ANNUSKA. *(Kis szünet után.)* Holnap úgyis belépek a klostomba.

BALOGH. És nem látom többé.

ANNUSKA. Én se magát.

BALOGH. Örökre elválunk.

ANNUSKA. Örökre.

BALOGH. Engedje meg, hogy még egyszer megcsókoljam.

ANNUSKA. *(Elérzékenyülve rebegi.)* Tessék.

BALOGH. *(Megcsókolja mint előbb.)* És megengedi, hogy holtig gondoljak magára?

ANNUSKA. *(Mint előbb.)* Tessék.

BALOGH. És gondolhatom-e azt is, hogy néha maga is gondol reám?

ANNUSKA. *(Biccent a fejével. Kebléről virágot vesz le és odanyújtja.)* Emlékül.¹⁵

BALOGH. Köszönöm.

ANNUSKA. Isten áldja meg. *(Kezet nyújt s néhány lépést megy a szoba felé.)*

BALOGH. Annuska!

ANNUSKA. *(Megfordul.)*

BALOGH. Még egyszer és utóljára! *(Többször megcsókolja.)* Még egyszer... még egyszer...

ANNUSKA. *(Kibontakozik s némán, csendesen el be a szobába.)*

BALOGH. *(Búsan utána néz.)*

Kárpit.

¹⁵ De nehogy a gladioluszt adja vissza!

HARMADIK FELVONÁS.

Falusi uri-szoba, egyben ebédlő is, társalgó is. Elöl a jobb sarokban az a pianinó, amely az első felvonásban kívülről látható volt.

A falon néhány ősi arckép. Egy sarokban pipatartó. Van még a szobában bőrdivány, kredenc, asztal, bőrszékek. De minden butor régi.

Jobbközépen a kívülről való bejárat ajtaja. Balközépen egy másik szobába nyíló ajtó. A háttér közepén van a terraszra nyíló ajtó.

ELSŐ JELENET.

NAGYISTVÁN, NAGYISTVÁNNÉ, ANNUSKA, később KATI.

NAGYISTVÁN. *(Az asztalnál ül egy karosszékekben, és pipázik, hirlapot olvas.)*

NAGYISTVÁNNÉ. *(Zöld babot aprít a másik karosszékekben.)*

ANNUSKA. *(Nagy papiros-katulyában apróságokat válogat. Kotta is kerül onnan elő. Lapozza. Arca szembetűnően halavány.)*

NAGYISTVÁN. *(Olvas.)* Somogyban, Zalában rozsdás a buza. *(Szünet.)* Az oroszok százezer embert mozgósítottak Kína felé.¹⁶ Csupa szomorú hír.

ANNUSKA. *(Az anyjának.)* Ezt a szalagot adja majd oda Erzsinek. Ezt a brossot Juliskának. Ezt a keztyűt Zsuzsinak fogom adni. Hadd legyen egyszer életében keztyűje is. Hát a szalmakalapomat kinek? *(Mindezt búsan mondja.)*

NAGYISTVÁNNÉ. Sárinak talán.

ANNUSKA. Annak nem adom. Hogy kerülnek ide ezek a kották?

NAGYISTVÁNNÉ. Játssz valami víg notát, valami erősen vidámat.

ANNUSKA. *(A pianinóhoz ül és halkán játszik egy templomi melódiát.)*

NAGYISTVÁNNÉ. No ez ugyan nem vidám. A Sanctissima, ugy-e?

ANNUSKA. Az, anyácskám.

NAGYISTVÁNNÉ. Óh de régen nem hallottam. A klastromi gyermekéveimet hoztad vissza.

ANNUSKA. Hát énekelje el anyácskám! Magának olyan szép ezüstös hangja van.¹⁷

NAGYISTVÁNNÉ. Régen volt az kedves. Talán már nem is tudom.

ANNUSKA. Énekelje el anyácskám! Boldog vagyok, ha maga énekel.

¹⁶ A színész itt ne ragaszkodjon a szöveghez és ne szégyelje éppen a játék napján kölcsön kérni a színigazgató ur ujságját.

¹⁷ Annuska személyesítője is énekelheti de, ha netán távolról sincsenek atyafiságban a fülemilével, ez a rész kimaradhat.

NAGYISTVÁNNÉ. Jól van no, hát csak játszd. *(Az aprítást folytatva s ülve maradva énekel, tehát a műéneklés színpadi állásai és mozdulatai nélkül, a közönségre rá se pillantva.)*

NAGYISTVÁN. No ez hallatlan! *(Annuskához.)* Nézz csak ki: mintha a kutyák ugatnának.

ANNUSKA. *(El a jobboldali ajtón.)*

NAGYISTVÁN. Egy apáca kilépett.

NAGYISTVÁNNÉ. Ne mondd.

NAGYISTVÁN. Itt van e: hallgasd csak: «Érdekes szerelmi történet foglalkoztatja városunk fantáziáját. A klastromi templom ajtajánál tegnap egy bérkocsi állott meg, s belőle egy szalonruhába öltözött fiatalember szállott ki. Bement a templomba, ahol éppen a szombati litánia folyt. Mikor a hivek kifelé jöttek, az egyik apáca, kit Terézia-testvér néven ismertünk, elvált a társaitól, s azok nem csekély bámulatára az utcai ajtóhoz sietett. Egy perc múlva már benn ült a bérkocsiban a fiatalember mellett, s a kocsi gyorsan elrobogott.»

NAGYISTVÁNNÉ. Hallatlan!

NAGYISTVÁN. «Ezt a klastromi csinos skandalumot leginkább Nagyistván prépost röstelli, mert ezelőtt két évvel az ő ajánlásával került a leány az apácák közé.»

NAGYISTVÁNNÉ. Ha ezt Annuska meghallja! *(Összecsapja a kezét.)*

NAGYISTVÁN. «Lapunk zártakor értesülünk, hogy az apáca-szöktető fiatalember Tárkány István szombathelyi mérnök. Az apáca még aznap délután áttért a református vallásra és este megtörtént a házasságkötés a szombathelyi polgármesteri hivatalban.» *(A lapot lebocsátja s a feleségére bámul.)*

NAGYISTVÁNNÉ. Elájulok! Tedd el azt az ujságot, nehogy a kezébe kerüljön. *(Ki akarja venni a kezéből.)*

NAGYISTVÁN. Várj, még a többi hirt is elolvasom. *(Olvas.)*

ANNUSKA. *(Visszatér.)* Azt hiszem Sári jön. *(Összerakja a kótát s bezárja a pianinót. Nyugtalanul megy végig a szobán.)*

NAGYISTVÁN. «Egy villamos-kocsi elszakította a láncot a Gizella-téri állomásnál. A fékező nem működött.»

NAGYISTVÁNNÉ. Hol?

NAGYISTVÁN. Budapesten.

MÁSODIK JELENET.

SÁRI. *(Jobbról jön. A szokottnál is élénkebb és vidámabb.)* Jónapot. Kezét csókolom néni. Szervusz Annuskám. *(Megcsókolja.)* Igaz, hogy beleegyeztek kedves szülőid?

ANNUSKA. *(Hidegen.)* Igaz.

NAGYISTVÁNNÉ. Mit tehattunk egyebet?

SÁRI. Gratulálok.

ANNUSKA. *(Hidegen.)* Köszönöm.

NAGYISTVÁN. *(Feláll.)* No, megyek át a paphoz. Megnézem, hogy az ő ujságában benne van-e?

ANNUSKA. Micsoda apácskám?

NAGYISTVÁNNÉ. *(Sebesen.)* A villamos kocsi.

NAGYISTVÁN. A fékező nem működött. *(El jobbra.)*

NAGYISTVÁNNÉ. *(Utána szól.)* Péter! *(Felkel s Nagyistvánhoz lép.)*

NAGYISTVÁN. *(Megáll az ajtóban.)*

NAGYISTVÁNNÉ. *(Maguk között.)* Ha abban bővebben megvan, hozd át. *(Vele beszélgetve távozik a jobb ajtón.)*

HARMADIK JELENET.

ANNUSKA és SÁRI.

SÁRI. *(A kalapját, napernyőjét lerakja. Élénken.)* Jaj Annus, mennyi a mondani valóm! Már alig vártam, hogy hozzád jussak. Képzeld csak ott volt ma a postán!

ANNUSKA. *(Gyűlölettel, fagyosan néz reá.)*

SÁRI. Tudod: megpukkadsz nevettedbe, ha elmondom. De hiszen még a tegnapit se tudod. Vagy Imre elmondta?

ANNUSKA. *(Nem felel.)*

SÁRI. *(Meghökken.)* Mi bajod?

ANNUSKA. Semmi. Csodállak!

SÁRI. «Csodállak.» Mit jelent ez a «csodállak?» *(Hevesen.)* Annus, te haragszol valamiért!

ANNUSKA. Csodálom, hogy volt bátorságod átlépni ezt a küszöböt.

SÁRI. Kérlek az Isten szerelmére, micsoda hang ez?! Mit vétettem Annus, mondd ki hamar?!

ANNUSKA. Mindent tudok!

SÁRI. *(Lélekzet nélkül.)* Mit?

ANNUSKA. Bámulom a te kaméleoni képességedet!

SÁRI. Az én kaméleoni képességetem? *(Kétségbeesetten.)* Kérlek Annus -

ANNUSKA. Kaméleon vagy, nem is kaméleon, hanem vipera!

SÁRI. Én? Vipera?

ANNUSKA. Körém csavarodtál, megmartál!

SÁRI. Annus. *(Sirásra hajló kiáltás.)*

ANNUSKA. Mindent láttam! Óh, mily képmutató vagy! Még tíz perccel előbb is azzal vakítasz, hogy Vas Imréről zenélsz!

SÁRI. Én? Nem értelek! Jaj, adj egy pohár vizet, mert elájulok.

ANNUSKA. (*Annélkül, hogy vizet adna.*) Hiába játszod az álarcosdit, láttam mikor a kertben a nyakába borultál.

SÁRI. Én? Kinek borultam én nyakába?

ANNUSKA. Ölelgetted, szorongattad. Meg se vártad, hogy az én kezem melege lehüljön a kezéről, már te megragadtad.

SÁRI. Csak nem Miklósról beszélsz? (*Nevet. De kérem a szereplőt: ide nem kell derékcsavar-gató kacagás.*) Dehiszen ha úgy volna is, te apáca leszel.

ANNUSKA. (*Kissé megrezzen. Búsan.*) Igaz. De mégis, mielőtt felölténém a fátyolt, meg-kímélhettél volna ilyen látványosságtól. Várhattál volna egypár napot.

SÁRI. Annuska, esküszöm neked mindenre, ami nekem legszentebb, én csak megfélelke-zésből borultam a vállára. Sirtam Annus, sirtam, mint a juliusi zápor és mikor a szív el van keseredve, ösztönösen a részvevő kebelre borul.

ANNUSKA. Borulhattál volna a kántor keblére is.

SÁRI. Sz' éppen azért sirtam, mert oda nem borulhattam.

ANNUSKA. Különös, hogy ilyen hamar megvigasztalódtál!

SÁRI. (*Vidáman.*) No igen, ez természetes: ma már ott járt a postán. (*Levelet vesz elő a keblé-ből.*) Nézd, ha nem hiszed. De előbb elmondom: tegnap mi történt, mert tegnap elrohantam mint a bolond.

ANNUSKA. (*Gyanakodva.*) Hallgatlak.

SÁRI. Tudod, hogy tegnap Vassal maradtam és vallatóra fogtam.

ANNUSKA. És mit vallott?

SÁRI. Azt mondta, hogy én olyan vagyok mint a macska.

ANNUSKA. (*Nem érti.*) Mint a macska?

SÁRI. Igen, hogy a kényelmet kedvelem meg a várost. Erre én is megharagudtam és haragom-ban kimondtam, hogy én igenis komolyan foglalkoztam övele. Azzal elkergettem. Ma délelőtt ahogy a papát helyettesítem, egyszercsak belép... Imre. Köszön komolyan. Én is fogadom hivatalos ábrázattal. «Egy ajánlott levél, - mondja, - mennyi kell reá?» «Huszonöt fillér» - felelem hidegen. Idead huszonöt fillért. Adom a bélyeget. Ráragasztja. Ráütöm a bélyegzőt s írnám a receptszót. Akkor látom, hogy a levél címe: «Somogyi Sárka kisasszonynak. Rét-falva.» A toll megáll a kezemben. Mit csináljak? A levél nekem szól és nem volna szabad elfogadnom, de én abban az órában postahivatalnok is vagyok, s a levél már le is van bélyegezve. Hát csak összeszedtem az erőmet és megírtam a receptszót. Soha ilyen erővel receptszót nem írtak még, mióta él a receptszó! Az arcom úgy égett Annus, mint az üveghuta. Megköszönte. Elment szó nélkül. Hát nézd mit írt. (*Anna elé tartva olvassa.*) «Tisztelt aranyos Sárka, arra kérem, érdemesítsen még egyszer szóra, hogy letérdelve kérhesek bocsánatot. Tisztelője és rabszolgája Vas Imre.» (*A levelet elrejt.*) Megbocsássak neki?

ANNUSKA. Először nekem. (*Megöleli.*)

SÁRI. Mégis, mit gondolsz, levélben feleljek neki vagy szóban?

ANNUSKA. (*A háttéri ajtóra néz és gyorsan fölnyitja.*)

NEGYESEDIK JELENET.

ELŐBBIEK, KATI.

KATI. Jaj! az orrom! *(Az orrát fogja s nézi, hogy nem vérzik-e?)*

ANNUSKA. Már megint hallgatódzol!

KATI. Dehogyan is. Csak éppen azt néztem, hogy maga van-e? Nagy hír! Nagy hír! Mind a ketten fálnak esnek, ha megmondom. Balogh tekintetes úr beállott papnak.

ANNUSKA. *(Hitetlenül.)* Papnak?

SÁRI. Hazudik! *(Annuskának mondja ezt megvetéssel.)*

KATI. De bizonyíthatóan igaz. Hanem én ugyan nem mennék hozzá gyónni! *(Egyre az orrát dörzsöli.)*

ANNUSKA. Már hogy állott volna be. Nem is állhatott volna. *(Sárihoz.)* Ámbár érettségije van.

SÁRI. És csak a püspök előtt lehet beállani, ha ugyan beveszi.

ÖTÖDIK JELENET.

ELŐBBIEK, NAGYISTVÁNNÉ.

NAGYISTVÁNNÉ. Már megint pletykázol? Eredj a konyhába, ott a helyed!

KATI. *(A lányoknak.)* Kérdezzék meg a tekintetes asszonyt, ha nem hiszik. *(A háttéri ajtónál megáll.)*

SÁRI. Azt mondja, hogy Balogh pap lett vagy mi.

KATI. Saját két tulajdon fülemmel hallottam, mikor beállt.

NAGYISTVÁNNÉ. *(Türelmetlenül.)* Hol állt be?

KATI. Itt a kertben. Itt mondta tegnap János-barátnak, hogy beáll. Még azt is mondta, hogy a birtokát a klostornak adja. Itt nyeljen el a padló, ha nem igaz.

NAGYISTVÁNNÉ. Eredj krumplit hámozni.

KATI. Semmise igaz, amit mondok. *(El.)*

SÁRI. Ebben lehet valami. Tegnap ő is nagyon el volt keseredve.

ANNUSKA. *(Felindulva.)* Nem lehet, nem! Ez lehetetlen!

NAGYISTVÁNNÉ. Persze, hogy nem igaz.

SÁRI. *(Leül az előtérben.)*

HATODIK JELENET.

ELŐBBIEK, NAGYISTVÁN.

NAGYISTVÁN. *(Kézzel int az asszonynak, hogy a pap hírlapjában nincsen semmise.)*

NAGYISTVÁNNÉ. Hallottál már ilyet: azt mondják, hogy Miklós tegnap belépett a szerzetbe. *(Leül.)*

ANNUSKA. *(Hevesen.)* Ugye nem igaz atyuskám?

NAGYISTVÁN. *(Vonakodva.)* Van benne valami. Nem akartam szólni nektek, de ha már ti is tudjátok, hát a barát azért nem hált itt az éjjel, mert őhózzá ment.

ANNUSKA. *(Ijedten.)* Eszerint...

NAGYISTVÁN. Tanácskoztak az éjjel vagy mi, tudom is én. *(Leül.)*

ANNUSKA. Hogy pap lesz!

NAGYISTVÁN. Hogy barát lesz.

(Innen a jelenet lassu folyásu, szakadozott. Minden mondat után szünet.)

SÁRI. *(Annára néz. Kis szünet után elgondolkozva s a fejével kissé bólogatva.)* Igen szeretett téged.

(Szünet.)

ANNUSKA. *(Tompá hangon.)* Gyerünk a levegőre. Ez a szoba-levegő megfojt. *(Sárral lassan, szinte támoogyva el a háttér ajtaján.)*

HETEDIK JELENET.

NAGYISTVÁN és NAGYISTVÁNNÉ.

NAGYISTVÁN. *(Mikor már az ajtó betevődőtt.)* Bolond gyerek. Azt hiszem kialudta már.

NAGYISTVÁNNÉ. *(Kis szünet után elfogult hangon.)* Nehezére esik, hogy Annuska apáca lesz. Dehát ott van még két leányunk: egy-két év múlva azok is föliperednek.

NAGYISTVÁN. Válogathat. *(Nyugtalanul jár föl és alá.)*

(Csend.)

NAGYISTVÁNNÉ. Ida éppen olyan lesz, mint Annuska. *(A könnyeit törli zsebkendővel.)*

NAGYISTVÁN. *(Kis szünet után nyersen, szinte durván.)* Mit sírsz! Semmi sírni valót nem látok ebben! *(Sírásra pislog és a könnyeit törli zsebkendővel.)* Hitvány az asszonyi szív... mingyárt ellágyul! *(A könnyeit törli minden mondat után.)* Az erő s akarat ez a fő... A család érdeke... és hát van-e szebb, mint apácának lenni!

NAGYISTVÁNNÉ. *(A sírást elnyelve.)* Ott imádkozik majd az Ur oltáránál... érettünk...

NAGYISTVÁN. És mi büszkék és boldogok leszünk, ha ő lesz a klastrom főasszonya. *(A könnyeit törli.)*

NAGYISTVÁNNÉ. *(Feláll és megöleli az urát.)* Büszkék és boldogok leszünk Péter. *(Mind a ketten sírnak, de nem hangosan, nem zokognak se most, se előbb.)*¹⁸

(Hosszu szünet.)

NYOLCADIK JELENET.

ELŐBBIEK, JÁNOS-BARÁT és BALOGH, közben MARCI.

JÁNOS-BARÁT. *(Kopogtatás után belép a jobb ajtón. Vidáman.)* Dicsérjük a Jézust. Jónapot kívánok!

BALOGH. *(Búsan.)* Jónapot bátyám, jónapot néni.

NAGYISTVÁN. Isten hozott. Üljetek le. *(Szivart vesz elő.)*

JÁNOS-BARÁT. Elkészült már a szabó?

NAGYISTVÁN. Nem volt még itt.

JÁNOS-BARÁT. Mondtam pedig neki, hogy sürgős. Ugyan kérlek: izenj el érte.

(Kutyaugatás.)

NAGYISTVÁNNÉ. *(Az ablakhoz megy jobbra.)* Azt hiszem ő jön.

NAGYISTVÁN. *(Búsan.)* Gyujtsatok rá.

JÁNOS-BARÁT. *(Rágyujt.)*

BALOGH. *(Nagyistvánnéhez.)* Elutazom hosszú időre. Eljöttem búcsuzni. Annuska itthon van-e! Tőle is elbúcsúzok még egyszer és utoljára.

NAGYISTVÁN, NAGYISTVÁNNÉ. Hova utazol?

BALOGH. *(A földre néz.)* Messze.

NAGYISTVÁNNÉ. A kertben vannak. Behivatom. *(El a háttéren.)*

NAGYISTVÁN. Hát mégis meggondoltad ugy-e? No de bolondság is lett volna!

JÁNOS-BARÁT. Soha életében ennél okosabbat nem gondolt.

NAGYISTVÁN. Hát csak nem áll be!

BALOGH. *(Tompán.)* Beállok.

NAGYISTVÁN. Eltemeted magadat!

JÁNOS-BARÁT. Temeti a fenét. *(Baloghra néz.)* Most kezdődik csak az aranykora. Jó kártyás, jó ivó, vidám mint a fűj. Te Miklós, az Isten is barátunk teremtett!

BALOGH. Nem azért leszek én barát. Bár ott rothadnék el a börtönötökben!

JÁNOS-BARÁT. Micsoda börtönben?

¹⁸ Szeretném, ha megértené a szereplő, hogy a szülők miért sírnak? Arra a mondásra: „Nagyon szeretett téged!” szivőkbe nyilallik az a tudat, hogy ők Annuskát voltaképpen eladták. A sírásuk tehát nem hangos, s Nagyistván pláne a feleségétől elfordulva törülgeti a könnyeit. Csak a végén borulnak össze.

BALOGH. Amelyik ott van a klastromotok alatt.

JÁNOS-BARÁT. Van ott istennyila. Pince van ott, nem börtön. Ki vót az a marha, aki neked azt mondta, hogy ott börtön van!

BALOGH. Sz' te magad mondtad bátyám.

NAGYISTVÁN. Te beszélted a minap!

JÁNOS-BARÁT. Én? No akkor részeg voltam.

NAGYISTVÁN. *(Kis szünet után.)* Miklóskám, nem vagy te megzavarodva?

BALOGH. *(Elkeseredetten.)* Nem.

NAGYISTVÁN. Hát Tétény elereszt?

BALOGH. Nagykoru vagyok.

JÁNOS-BARÁT. Kocsira ült a bolond, hogy azt mondja megy a kvárdiánhoz, alispánhoz, főispánhoz, szolgabíróhoz. Mehet!

NAGYISTVÁN. *(Haragosan.)* No hát én is azt mondom János, hogy kedves emberem voltál eddig, jóbarátom, de ha te ezt a fiut is olyan szerzeményként viszed a klastromba, mint a tyúkot, csirkét, malacot -

BALOGH. *(Büszkén eléje lép.)* Én magam ajánlkoztam. És ha ő véletlenül nem jár erre, ma már ott is volnék.

JÁNOS-BARÁT. *(Diadalmasan.)* Így van!

MARCI. *(Jön a háttéri ajtón.)* Dróton gyütt levél. *(Telegrammot ad át Nagyistvánnak.)*

NAGYISTVÁN. Tessék: az apácák már jönnek is érte. Maga a főasszony.

JÁNOS-BARÁT. A főasszony?

NAGYISTVÁN. Vidd ki Annuskának. Bizonyosan a kertben van.

MARCI. *(El a háttéri ajtón.)*

JÁNOS-BARÁT. Szép figyelem! Ezt nem mindenkinek teszik meg.

NAGYISTVÁN. Szerettük volna pedig, hogy itthon töltse a nyarat.

KILENCEDIK JELENET.

ELŐBBIEK, LUKÁCS.

LUKÁCS. *(A jobboldali ajtón.)* Szerencsés jónapot kívánok. Alászolgája minnyájoknak. *(A csuha a hóna alatt.)*

JÁNOS-BARÁT. No, mutassa hamar. *(Elkapja s lógatja a csuhát.)* Kitünő, pompás! De mintha hosszú *(rövid)* volna! Istenuccse kiszabott ez a szabó! *(Felölti.)* Nem hiába részeg volt! Duplán látta a számokat.

(Kutyaugatás.)

LUKÁCS. Nem lehet instálom. Ha én részeg vagyok is, a numerus nem részeg. *(Igazgatja Jánoson a csuhát.)* Éppen akkurátosnak kell ennek lennie.

JÁNOS-BARÁT. Akkurátos a ménkűt! Micsoda bolond mértékkel mért maga?

LUKÁCS. *(Vakaródzik.)* 'Iszen azon könnyű segíteni.

JÁNOS-BARÁT. *(Baloghhoz.)* Te, azt hiszem ez neked éppen jó lesz. *(Hátulról hozzáméri.)* Pompás, remek! Legalább erről se kell már gondoskodni.

NAGYISTVÁN. No ezt nem nézhetem! *(Nyugtalanul járkál a szobában. A továbbiakban meg-megáll. Egyszer a pipáját piszkálja ki. Töm, rágyújt stb.)*

JÁNOS-BARÁT. *(Lukácshoz.)* Remélem ezért a kis munkáért nem kíván pénzt?

LUKÁCS. Már hogyan kívánnék instálom. Pünkösöd óta egyebet se varrtam, csak Buruc Ádámnak a szüre-ujját. Azt is csak azért, mer tüzesen tette bele a pipáját oszt kiégett. Nincs munka ilyenkor tisztelendő uram.

JÁNOS-BARÁT. Hát az Isten dicsőségére is dógozunk talán?

LUKÁCS. Én bizony nem dógozok tisztelendő uram, mert tetszik tudni én kálvinista ember vagyok.

JÁNOS-BARÁT. No elég disznóság! Hát mi az ára ennek a rongy munkának?

LUKÁCS. Hat korona instálom.

JÁNOS-BARÁT. Hat korona! Per amorem dei! Nem ég ki a szeme!

BALOGH. Itt van husz.

JÁNOS-BARÁT. Te, ne hajigáld ilyen könnyen a szerzet pénzét!

TIZEDIK JELENET.

ELŐBBIEK, INAS.

INAS. *(Livrés, beretvált arcu. Kopogtatással jobbról lép be.)* Alászolgája. *(János-baráthoz.)* A méltóságos báró úr küldi. *(Csuhat és levelet ad át s el.)*

(Lukács is eloson.)

JÁNOS-BARÁT. *(Örömkialtással.)* Ihol az én csuhám! *(Utána fut és kiált az inasnak.)* Tisztelem a méltóságos urat! Szent Jakab táján megint arra járok. Tisztelem erőssen! *(Felbontja a levelet.)* Száz forint! Tyihaj! «János-barát, itt küldök egy kis pénzt, hogy ha máskor megint hozzám jössz, ne légy kénytelen a csuhádat elkártyázni.» Éljen! *(Kiterpeszti a csuhát, mintha nézné csakugyan az övé-e?)* Derék báró! Igazi úr! Óh, hogy az Isten aranyozza meg azt az ősi szép címerét minden áldásával! *(Megragadja a Balogh karját.)* Node most már megyünk Miklóskám.

BALOGH. *(Búsan.)* Várj míg elbúcsúzom. Mindjárt bejönnek.

JÁNOS-BARÁT. Kint vannak azok valahol az erdőn. *(Újra vonná.)*

BALOGH. Megvárom őket.

JÁNOS-BARÁT. Búcsúzzál levélben.

BALOGH. Látni kívánom még egyszer és utóljára.

(Kutyaugatás.)

(Megjegyzem a gyakorta előforduló ugatásra, hogy ahol igazi ebekkel nem tudnak ugattatni, a műugatást elengedem.)

JÁNOS-BARÁT. Ejnye no, hát akkor én felöltözöm. Hanem ezt a polgári ruhát levetem. *(Nagyistvánhoz.)* Átöltözhetek tán itt a szomszéd szobában?

NAGYISTVÁN. *(Kedvetlenül.)* Lehet.

JÁNOS-BARÁT. Gyere te is fiam. Próbáld fel. *(Baloghot bevonja a baloldali szobába.)*

TIZENEGYEDIK JELENET.

NAGYISTVÁN és VAS.

VAS. *(Berohan.)* Sáríka! Hol van Sáríka? Megválasztották! Hol van?

NAGYISTVÁN. Lenn van a kertben.

VAS. Magam akartam tudtára adni a hírt. Én legyek az első, aki gratulálok. *(Elrohan a középső ajtón balra.)*

TIZENKETTEDIK JELENET.

MARCI, NAGYISTVÁN, később a PRÉPOST, FŐASSZONY,
APÁCA, NAGYISTVÁNNÉ, ANNUSKA, SÁRI, VAS.

MARCI. Valami apácák jönnek, tekintetes uram.

NAGYISTVÁN. *(Megrezzen.)* Már itt is vannak?

MARCI. Meg a prépost úr.

NAGYISTVÁN. A prépost? *(A jobb ajtó felé indul.)*

(Prépost jön az apácákkal, Nagyistvánnéval, kis idő múlva Annuska és Sári, és Vas. Ez utóbbiak egymás mellett.)

PRÉPOST. *(Korán vénült, beteges ember.)* Péter! Péter! Kedves egy öcsém! *(A nyakába borul és megcsókolja.)* Csakhogy újra látlak! Hol van Annuska?

ANNUSKA. *(Kezet csókol, aztán az apjához simul. Szemével azt fejezi ki, hogy éppen nem örül a prépost szavainak.)*

PRÉPOST. *(Megöleli.)* Óh aranyvirágom, kedves gyönyörűségem te! Eljöttem magam is éretted. Viszlek, viszlek! *(Nagyistván és Nagyistvánné kezét egyszerre szorítva.)* Szép hogy engeditek a szive hajlamát követni. *(Annuska kezét szorítva.)* Mellettem fogsz élni lelkem, mint az ibolya a vén cserfa árnyékában.

NAGYISTVÁNNÉ. *(Az apácáknak széket ad.)* Tessék leülni.

FŐASSZONY. *(Állva Nagyistvánnéhoz kissé ünnepiesen.)* Magam jöttem el Annuskáért, hogy ezt a kedves leányt a házukba vezessem. Ebben láthatják, mennyire örvendünk mindnyájan az ő elhatározásának s hogy ünnepnek tekintjük a napot, amelyen az Isten megajándékozott vele bennünket. *(Annuskának kezet nyújt.)*

ANNUSKA. *(Búsan kezét csókol s azután is búsan arccal néz maga elé.)*

NAGYISTVÁNNÉ. Dehát csak nem viszik azonnal?

FŐASSZONY. Mink bizony úgy jöttünk.

NAGYISTVÁN. Menjünk ki tán a terraszra a kertbe.

NAGYISTVÁNNÉ. *(Kinyitja a terrasz-ajtót, háttér-közép.)*

MIND. *(Sétálva kifelé, Sári leghátul, Annuska elől az apácakkal.)*

PRÉPOST. *(A szavakat értelmesen csaknem egyenként Nagyistvánhoz.)* Ámbátor jobb szerettem volna menyasszony-fátyol alatt látni. De: jól tettétek Péter, hogy nem erőltettétek senkihez. Ha nem találta meg a neki való férjet, inkább legyen apáca, mint boldogtalan asszony. Igaz-e? *(Kilép a kertbe.)*

ANNUSKA. *(Nem hallhatta a prépost szavait. Most, mintha Sárihoz térne vissza és szót váltana vele.)*

TIZENHARMADIK JELENET.

ELŐBBIEK, JÁNOS-BARÁT és BALOGH.

JÁNOS-BARÁT. *(Hajlong a kísétálók után.)* Ah már itt is vannak! Dícsérjük a Jézust. *(Meghököl.)* Ah méltóságos prépost úr! Kezüket csókolom. *(Baloghot rángatja, hogy tiszteljen vele a prépostnak, aztán, hogy Balogh nem enged, maga siet ki a terraszra.)*

SÁRI. *(Baloghra.)* Jézusom már viszi. *(Meglöki Annuskát.)* Legalább szépen váljatok el. *(Ki a terraszra.)*

TIZENNEGYEDIK JELENET.

BALOGH és ANNUSKA.

BALOGH. *(Elszorult mellel a földre nézve. Kis szünet után, mikor már a terrasz-ajtó becsukódott.)* Eljöttem, hogy elbúcsúzzak kegyedtől Annuska.

ANNUSKA. *(Rebegve.)* Hogy elbúcsúzzon?

BALOGH. Ha maga beáll apácának... én meg beállok barátnak.

ANNUSKA. *(Nyugtalanul Balogh felé lép valami kettőt.)* Barátnak? *(Fájdalmasan.)* Barátnak?

BALOGH. Így van ez jól. Én ott is... mindig magára gondolok Annuska... Isten áldja meg Annuska. *(Rápillant és a kijárat felé indul.)*

ANNUSKA. *(Balogh előtt hátrálva, a kezét hátrafelé terjesztve, mintegy ösztönösen elállja a kijárást. Aztán Baloghhoz rohan kitárt karral.)* Nem!... Nem! Nem ereszttem el! *(Erősen átöleli.)* Nem ereszttem el, Miklós!

VÉGE.